

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Кафедра машинознавства та транспорту

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ
УЧНІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

(Пояснювальна записка)

Спеціальність:

**011 Освітні, педагогічні науки
ОП «Освітні вимірювання»**

магістрант групи мОВ-21

Гордій Роман Васильович

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

кандидат педагогічних наук, доцент

Сіткар Степан Вікторович

РЕЦЕНЗЕНТ:

д.пед.н., завідувачка кафедри

інформатики та методики її навчання

Романишина Оксана Ярославівна

Робота захищена з оцінкою:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Тернопіль 2025

АНОТАЦІЯ

Гордій Р. В. Впровадження рейтингової системи оцінювання учнів в умовах нової української школи : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки; освітньо-професійна програма «Освітні вимірювання» / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2025. 70 с.

Магістерська робота присвячена актуальній проблемі впровадження рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень учнів у закладах загальної середньої освіти в умовах реалізації концепції Нової української школи. У дослідженні розкрито теоретичні та практичні аспекти педагогічного оцінювання, обґрунтовано доцільність використання рейтингових технологій як інструменту підвищення прозорості, об'єктивності та мотиваційного потенціалу освітнього процесу. Проаналізовано сутність, мету й функції педагогічного оцінювання в сучасній школі, висвітлено концептуальні засади формування оцінювання в НУШ, охарактеризовано поняття, структуру, принципи та критерії рейтингової системи оцінювання, а також визначено її переваги й можливі ризики застосування в навчальному процесі.

Автором проведено аналіз сучасного стану впровадження рейтингової системи оцінювання в закладах загальної середньої освіти. Розглянуто нормативно-правову базу оцінювання навчальних досягнень учнів, узагальнено досвід українських і зарубіжних педагогів, виявлено основні проблеми та труднощі реалізації рейтингового оцінювання в умовах НУШ. Окрему увагу приділено особливостям використання сучасних програмних додатків для відображення успішності учнів, зокрема на прикладі цифрових сервісів «Єдина школа» та «Мрія».

Представлено результати педагогічного дослідження, спрямованого на діагностику ставлення вчителів, учнів і батьків до рейтингової системи оцінювання. Визначено мету, завдання та організацію експерименту, здійснено аналіз і інтерпретацію отриманих емпіричних даних, а також окреслено шляхи формування позитивної мотивації та усвідомленого ставлення учасників освітнього процесу до рейтингового оцінювання.

Ключові слова: педагогічне оцінювання, рейтингова система оцінювання, формувальне оцінювання, Нова українська школа, мотивація навчання, цифрові освітні платформи.

ABSTRACT

Hordii R. V. Implementation of a Rating-Based Student Assessment System in the Context of the New Ukrainian School : qualification thesis for obtaining the Master's degree in specialty 011 Educational, pedagogical sciences; educational and professional program "Educational Measurements" / Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil, 2025. 70 p.

The master's thesis addresses the topical issue of implementing a rating-based system for assessing students' academic achievements in general secondary education institutions within the framework of the New Ukrainian School concept. The study reveals the theoretical and practical aspects of pedagogical assessment and substantiates the expediency of using rating technologies as a tool for increasing transparency, objectivity, and the motivational potential of the educational process. The essence, purpose, and functions of pedagogical assessment in a modern school are analyzed; the conceptual foundations of formative assessment within the New Ukrainian School are highlighted; the concept, structure, principles, and criteria of the rating assessment system are characterized, as well as its advantages and potential risks in the educational process.

The author analyzes the current state of implementation of the rating assessment system in general secondary education institutions. The regulatory and legal framework for assessing students' academic achievements is examined; the experience of Ukrainian and foreign educators is summarized; and the main problems and difficulties of implementing rating assessment in the context of the New Ukrainian School are identified. Particular attention is paid to the features of using modern software applications for displaying students' academic performance, in particular through the examples of the digital services "*Yedyna Shkola (Unified School)*" and "*Mriia*".

The results of a pedagogical study aimed at diagnosing teachers', students', and parents' attitudes toward the rating assessment system are presented. The purpose, objectives, and organization of the experiment are defined; the obtained empirical data are analyzed and interpreted; and ways of forming positive motivation and a conscious attitude of educational process participants toward rating assessment are outlined.

Key words: pedagogical assessment, rating-based assessment system, formative assessment, New Ukrainian School, learning motivation, digital educational platforms.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	10
1.1. Сутність, мета та функції педагогічного оцінювання в сучасній школі	10
1.2. Концептуальні засади Нової української школи щодо формувального оцінювання	15
1.3. Рейтингова система оцінювання: поняття, структура, принципи та критерії	23
1.4. Переваги та ризики використання рейтингових технологій у навчальному процесі	28
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	34
2.1. Аналіз нормативно-правової бази щодо оцінювання навчальних досягнень учнів	34
2.2. Вивчення досвіду українських і зарубіжних педагогів у застосуванні рейтингової системи	36
2.3. Визначення проблем і труднощів у впровадженні рейтингової системи в умовах НУШ	39
2.4. Особливості використання сучасних програмних додатків для відображення успішності учнів у Новій українській школі (на прикладі програм «Єдина школа», «Мрія»)	43
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ 3. ДІАГНОСТИКА СТАВЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ, УЧНІВ І БАТЬКІВ ДО РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ	52
3.1. Мета, завдання та організація педагогічного дослідження	52
3.2. Аналіз результатів експерименту та їх інтерпретація	54
3.3. Формування позитивної мотивації та усвідомленого ставлення учнів, вчителів та батьків до рейтингового оцінювання	60

Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	71

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

НУШ – Нова українська школа

МОН – міністерство освіти і науки

ЗВО – заклад вищої освіти

ДПА – державна підсумкова атестація

ЄС – Європейський союз

OECD – від англ. Organisation for Economic Co-operation and Development –
Організація економічного співробітництва та розвитку

PISA – Programme for International Student Assessment – Програма
міжнародного оцінювання учнів

ВСТУП

Актуальність теми.

Сучасний етап розвитку української освіти характеризується масштабними трансформаціями, спрямованими на підвищення якості навчання, формування ключових компетентностей учнів та створення комфортного, мотивуючого освітнього середовища. Концепція Нової української школи (НУШ) ставить перед освітньою системою завдання модернізації змісту, методів і форм навчання, а також оновлення підходів до оцінювання навчальних досягнень. У центрі цих змін – орієнтація на особистісний розвиток учня, підтримку його індивідуальної освітньої траєкторії та забезпечення якісного формувального зворотного зв'язку.

Питання оцінювання навчальних досягнень учнів посідає важливе місце в сучасній педагогічній науці. У працях В. Сухомлинського, Ш. Амонашвілі, О. Савченко, І. Якиманської наголошується на необхідності гуманізації процесу оцінювання та переорієнтації його з контролю на розвиток особистості учня. Вітчизняні дослідники, зокрема Н. Бібік, Л. Даниленко, О. Пошетун, Т. Ладиженська, підкреслюють важливість формувального оцінювання та індивідуалізації навчальних траєкторій у рамках НУШ.

Концептуальні засади Нової української школи (МОН, 2016) визначають оцінювання як інструмент педагогічної підтримки, а не покарання, та наголошують на прозорості, зрозумілості й компетентнісному підході. Значну увагу приділено розвитку в учнів здатності до самооцінки та рефлексії, що корелює з принципами рейтингового оцінювання.

У роботах Б. Блума, Д. Брунера, Л. Андерсона, Р. Марцано підкреслюється важливість чітких критеріїв оцінювання, використання аналітичних рубрик та систематичного моніторингу, які є ключовими елементами рейтингових систем. Дослідження у сфері освітніх вимірювань вказують на переваги багатокомпонентних моделей оцінювання, які дозволяють враховувати різні види діяльності та забезпечують більш комплексне відображення навчальних досягнень.

Питання впровадження рейтингових систем у школах розглядають такі науковці, як О. Вознюк, Н. Морзе, І. Чернокозова, які акцентують на поєднанні рейтингових підходів із цифровими інструментами, що відповідає сучасним тенденціям цифровізації освіти.

Таким чином, аналіз літератури свідчить про те, що рейтингове оцінювання є перспективним інструментом модернізації оцінювання в школі, проте потребує адаптації до вікових особливостей учнів, специфіки навчальних предметів та вимог НУШ.

У таких умовах ключового значення набуває осучаснення системи оцінювання, адже саме вона задає логіку навчального процесу, впливає на мотивацію учнів, їхню відповідальність за результати та готовність до саморозвитку. Традиційна бальна модель, що ґрунтувалася переважно на контролі й фіксації помилок, дедалі більше поступається місцем альтернативним підходам, здатним забезпечити більш об'єктивне, гнучке та розвивальне оцінювання.

Одним із перспективних інструментів є рейтингова система оцінювання, яка широко застосовується у закладах вищої освіти та поступово адаптується до потреб загальної середньої освіти. Її особливістю є можливість комплексного врахування різних видів навчальної активності, оцінювання динаміки прогресу, підсилення мотиваційного аспекту та формування об'єктивної, прозорої картини навчальних досягнень. Дослідження рейтингового оцінювання у межах НУШ є актуальним, оскільки це дає змогу не лише вдосконалити механізми оцінювання, а й підвищити якість навчального процесу загалом.

Разом з тим упровадження рейтингової системи у школах супроводжується певними труднощами: відсутністю уніфікованих критеріїв, необхідністю методичної підтримки педагогів, потребою розроблення інструментів цифрової фіксації результатів, а також забезпеченням прозорості й дотримання принципів педагогічної етики. Це зумовлює потребу у теоретичному та практичному обґрунтуванні можливостей і обмежень рейтингової моделі оцінювання в умовах НУШ.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, проаналізувати та розробити рекомендації щодо впровадження рейтингової системи оцінювання учнів у закладах загальної середньої освіти відповідно до принципів та вимог Нової української школи.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові джерела щодо сутності, функцій та видів педагогічного оцінювання.
2. Визначити теоретичні засади та особливості рейтингової системи оцінювання.
3. Дослідити нормативно-правові засади впровадження сучасних систем оцінювання в умовах НУШ.
4. Проаналізувати практичний досвід використання рейтингового оцінювання у школах.
5. Виявити переваги та можливі проблеми застосування рейтингової системи в освітньому процесі.
6. Розробити рекомендації щодо ефективного впровадження рейтингового оцінювання у закладах загальної середньої освіти.

Об’єкт дослідження – процес оцінювання навчальних досягнень учнів у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – рейтингова система оцінювання учнів та особливості її впровадження в умовах Нової української школи.

Методи дослідження:

- **Теоретичні:** аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація наукових джерел; вивчення нормативних документів НУШ.
- **Емпіричні:** анкетування, опитування, спостереження, аналіз результатів навчальної діяльності учнів (за потреби – експериментальна перевірка).
- **Методи статистичної обробки:** узагальнення отриманих даних, їх інтерпретація та графічне подання.

Наукова новизна роботи полягає у системному аналізі можливостей рейтингової системи оцінювання в умовах НУШ та розробленні практичних рекомендацій щодо її ефективного застосування у школі з урахуванням сучасних педагогічних, психологічних та нормативних вимог.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів для вдосконалення системи оцінювання в закладах загальної середньої освіти.

Розроблені рекомендації, методичні підходи та описані моделі рейтингового оцінювання можуть бути застосовані:

- у педагогічній практиці вчителів для побудови прозорої, мотивувальної й об'єктивної системи оцінювання;
- у діяльності адміністрацій шкіл для модернізації внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- у підготовці й підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, зокрема щодо організації формувального та підсумкового оцінювання;
- для запровадження цифрових інструментів фіксації результатів та індивідуального моніторингу прогресу учнів;
- у подальших наукових дослідженнях, пов'язаних з удосконаленням оціночної діяльності в умовах НУШ.

Використання рейтингової системи оцінювання сприятиме підвищенню навчальної мотивації учнів, стимулюватиме систематичність їх роботи протягом навчального року, а також забезпечить прозорість та справедливість оцінювання, що відповідає сучасним вимогам реформи НУШ.

РОЗДІЛ 1. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1.1. Сутність, мета та функції педагогічного оцінювання в сучасній школі

Педагогічне оцінювання є одним з ключових компонентів сучасного освітнього процесу, що забезпечує якісний зворотний зв'язок, контролювання навчальної діяльності та визначення рівня сформованості компетентностей учнів. У контексті реформування української школи та переходу до компетентнісної моделі освіти воно набуває особливого значення, як засіб підтримки особистісного розвитку дитини, а не лише як інструмент контролю чи відбору [6]. Сучасні освітні стандарти визначають оцінювання як процес, спрямований на забезпечення можливостей кожному учню розуміти власні навчальні результати, формувати навички саморефлексії та саморегуляції [36].

Порівняно з традиційною моделлю, де оцінка виконувала здебільшого каральну та контролюючу функції, новітнє оцінювання орієнтується на розвиток учня і забезпечення його активної участі в навчальному процесі. Сучасна школа працює не стільки на відтворення знань, скільки на формування життєвих умінь, тому оцінювання повинне сприяти розкриттю потенціалу здобувачів освіти, підтримці їхніх освітніх інтересів та формуванню позитивного ставлення до навчання [27].

Сутність педагогічного оцінювання визначається як систематичний процес збирання, аналізу та інтерпретації інформації про навчальні досягнення учнів щодо очікуваних результатів навчання, визначених стандартами, програмами та критеріями оцінювання. На думку багатьох дослідників, оцінювання – це не лише підсумкова кількість балів чи характеристика виконаної роботи, а комплексний педагогічний процес, що включає цілепокладання, аналіз, інтерпретацію й прийняття рішень [12].

Сутність оцінювання в сучасній педагогіці інтегрує кілька важливих аспектів:

1. **Змістовий аспект** полягає у визначенні того, які саме результати навчання перевіряються й оцінюються, наскільки вони відповідають стандартам, навальним програмам та реальним освітнім потребам учнів.

2. **Психологічний аспект** виявляється у впливі оцінки на емоційний стан, навчальну мотивацію та самооцінку учня. Непродумане оцінювання може створювати стресові ситуації, блокувати розвиток, у той час як конструктивне формувальне оцінювання навпаки – сприяє зростанню [20].

3. **Методичний аспект** зумовлює вибір методів, форм і інструментів оцінювання, що забезпечують достовірність та об'єктивність отриманих результатів. Серед сучасних інструментів широко використовують аналітичні рубрики, дескриптори, портфоліо, самооцінювання й взаємооцінювання, цифрові сервіси для оцінювання [49].

Таким чином, оцінювання в сучасній школі є багатовимірним явищем, що поєднує педагогічні, психологічні та соціальні аспекти. Воно спрямоване не лише на вимірювання, але й на вдосконалення освітнього процесу, формування рефлексивних навичок та підтримку розвитку учнів.

Мета сучасного педагогічного оцінювання значно ширша, ніж просто визначення рівня навчальних досягнень. Основне призначення оцінювання полягає у підтримці розвитку учня, формуванні в нього здатності до самоаналізу, відповідальності за власне навчання, а також у забезпеченні якісного зворотного зв'язку між учнем, учителем і батьками [72].

Метою оцінювання є визначення ступеня досягнення учнями результатів навчання, а також створення умов для їхнього подальшого розвитку. Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, оцінювання має забезпечити «зворотний зв'язок між процесом навчання та результатом, сприяти удосконаленню методики викладання і підвищенню ефективності освітнього процесу» [16].

У професійній підготовці майбутніх фахівців транспортної галузі мета оцінювання полягає у виявленні рівня сформованості ключових і фахових компетентностей: технічної грамотності, безпечної експлуатації транспортних

засобів, здатності до аналізу виробничих ситуацій, дотримання стандартів якості та охорони праці [55].

Отже, мета педагогічного оцінювання у системі професійної освіти – не лише перевірити знання, а сформувати в учнів відповідальне ставлення до результатів власної діяльності, уміння планувати подальше професійне зростання та вдосконалювати свої вміння.

*Таким чином, **основні цілі педагогічного оцінювання** включають:*

1. **Діагностика рівня навчальних досягнень.** Оцінювання дозволяє встановити, наскільки учні засвоїли програмний матеріал, які компетентності вони сформували, які труднощі виникають у процесі навчання.

2. **Регулювання та корекція навчальної діяльності.** На основі результатів оцінювання вчитель адаптує зміст, методи та темп навчання до індивідуальних потреб учнів, забезпечує їхню освітню підтримку [36].

3. **Мотивація до навчання.** Позитивний зворотний зв'язок, орієнтація на досягнення та особистий прогрес учня сприяють формуванню внутрішньої мотивації [20].

4. **Прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії.** Оцінювання дозволяє визначати перспективи навчального розвитку учня, виявляти його здібності, інтереси та потенційні траєкторії розвитку.

5. **Комунікація між учасниками освітнього процесу.** Оцінювання створює спільний інформаційний простір, у якому учень, учитель, батьки та адміністрація отримують достовірні дані про перебіг навчального процесу.

6. **Забезпечення якості освіти.** Внутрішня система забезпечення якості освіти використовує результати оцінювання для аналізу ефективності навчальних програм, педагогічних стратегій та інновацій.

Як зазначає Бібік Н. [5], педагогічне оцінювання має бути тісно пов'язане з навчальною діяльністю, сприяти розвитку компетентностей, готувати учня до реального життя та створювати умови для його самореалізації.

Педагогічне оцінювання виконує низку **функцій**, які забезпечують комплексний вплив на освітній процес та розвиток учня. Різні дослідники

виокремлюють 5–10 функцій, проте всі вони зводяться до кількох ключових, що визначають призначення оцінювання.

1. Діагностична – це базова функція оцінювання, яка забезпечує визначення рівня засвоєння навчального матеріалу, рівня компетентностей, виявлення недоліків і труднощів, встановлення динаміки навчальних досягнень. Діагностика дозволяє виявити індивідуальні особливості учнів, що є основою для подальшої диференціації та індивідуалізації навчання [12].

2. Формувальна (розвивальна) – формувальне оцінювання, яке є ключовим елементом сучасної школи, спрямоване на забезпечення якісного зворотного зв'язку. Його метою є не стільки контроль, скільки розвиток учня, формування в нього навичок рефлексії та самостійності. До засобів формувального оцінювання належать рефлексивні запитання, аналітичні рубрики, спільне визначення критеріїв, портфоліо, самооцінювання й взаємооцінювання [72].

3. Контрольно-корекційна – полягає у встановленні відповідності між планованими та реальними результатами навчання. Корекція дозволяє змінювати освітню програму, методи або темп навчання та своєчасно усувати труднощі учнів [27].

4. Мотиваційна – сучасні підходи наголошують на орієнтації оцінювання на підтримку внутрішньої мотивації. Зворотний зв'язок, спрямований на підкреслення прогресу, формує в учнів позитивне ставлення до навчання, знижує рівень страху та напруги [20].

5. Інформаційна – оцінювання забезпечує учнів, батьків, учителів та адміністрацію достовірними даними про результати навчання. Інформаційна функція важлива для прийняття управлінських рішень, планування освітніх заходів та забезпечення прозорості й відкритості освітнього процесу [50].

6. Прогностична – оцінювання дозволяє планувати подальший розвиток учнів, визначати їхні інтереси, схильності та потенціал. Прогностична функція є важливою для організації профільного навчання, вибору індивідуальних освітніх траєкторій [36].

7. Соціальна – оцінювання виконує соціалізуючу роль, оскільки формує в учнів розуміння суспільних норм, вимог та стандартів. Воно також сприяє становленню відповідальності, самодисципліни та здатності до саморегуляції.

8. Виховна – оцінювання сприяє формуванню у здобувачів освіти відповідального ставлення до навчання, розвитку волі, самостійності. Коли оцінювання будується на партнерській взаємодії, воно допомагає формувати моральні якості, культуру взаємної підтримки та поваги.

Сучасна педагогіка визнає необхідність переходу від контрольного до партнерського, підтримувального оцінювання. Основними тенденціями є:

- орієнтація на компетентнісний підхід,
- використання формувального оцінювання,
- запровадження рейтингових систем як інструменту об'єктивності й прозорості [14].

У системі професійної освіти запровадження таких підходів сприяє створенню здорового конкурентного середовища, підвищенню мотивації учнів, об'єктивності результатів.

Таким чином, педагогічне оцінювання сьогодні розглядається не лише як контроль, а як процес партнерської взаємодії, спрямований на досягнення високої якості освіти і розвитку особистості здобувача.

Педагогічне оцінювання в сучасній школі – це багатофункціональний процес, спрямований на розвиток особистості, формування компетентностей і забезпечення якості освіти. У професійній підготовці майбутніх фахівців транспортної галузі воно має враховувати специфіку професійної діяльності, поєднувати теоретичні знання з практичними навичками, стимулювати самостійність та відповідальність учнів.

В умовах Нової української школи актуальним є перехід до рейтингової системи оцінювання, яка дозволяє забезпечити об'єктивність, прозорість і мотиваційний характер освітнього процесу.

Роль формувального оцінювання в контексті НУШ. Однією з ключових інновацій сучасної української школи є запровадження формувального оцінювання як домінуючої моделі зворотного зв'язку. Згідно з методичними рекомендаціями МОН, формувальне оцінювання має ґрунтуватися на кількох важливих принципах: прозорості, орієнтації на прогрес, партнерстві, діалогічності та індивідуалізації [44].

Його роль полягає у:

- підтримці пізнавального інтересу;
- зосередженні на досягненнях, а не на помилках;
- розвитку критичного мислення та рефлексії;
- формуванні навичок самостійного навчання;
- створенні психологічно комфортного освітнього середовища.

Formative assessment забезпечує більш глибоке розуміння учнями власного навчання і сприяє переходу від зовнішньої мотивації до внутрішньої.

1.2. Концептуальні засади Нової української школи щодо формувального оцінювання/

Сучасна система освіти України переживає етап глибоких перетворень, зумовлених реформою «Нова українська школа» (НУШ), яка офіційно розпочалася у 2017 році відповідно до Концепції МОН України «Нова українська школа». Основна мета цієї реформи – формування компетентної, відповідальної, ініціативної особистості, здатної успішно реалізовувати себе в умовах сучасного суспільства [34].

Одним із ключових елементів реформи стала трансформація системи оцінювання навчальних досягнень, що передбачає перехід від традиційного бально-нормативного оцінювання до формувального оцінювання, орієнтованого на процес навчання, розвиток і самовдосконалення учня. Цей підхід суттєво змінює філософію педагогічного вимірювання: оцінка перестає бути метою, а стає засобом навчання.

Реформування сучасної української освіти визначило необхідність переходу від традиційних підходів до оцінювання, що базувалися переважно на контролі та фіксації помилок, до формувального оцінювання, орієнтованого на розвиток особистості учня, підтримку його навчальної діяльності та створення комфортного освітнього середовища [34]. У межах Концепції «Нова українська школа» (НУШ) формувальне оцінювання постає як базовий інструмент педагогічної взаємодії, який має сприяти реалізації компетентнісної моделі навчання, формуванню відповідальності, автономності та здатності учня до рефлексії.

Нова українська школа ґрунтується на дев'яти ключових засадах, серед яких особистісно орієнтоване навчання, педагогіка партнерства, компетентнісний підхід, інтеграція навчального змісту, автономія вчителя, а також справедливе, доброзичливе оцінювання. У Концепції зазначається:

«Оцінювання в НУШ має бути спрямоване не на покарання, а на підтримку дитини, її мотивацію, розвиток і самопізнання» [34, с. 18].

Відповідно до нових вимог, оцінювання повинно виконувати передусім розвивальну функцію, допомагаючи здобувачам освіти усвідомлювати власний поступ, визначати слабкі сторони і планувати подальші дії. У цьому сенсі формувальне оцінювання виступає логічним продовженням компетентнісного підходу, адже воно спрямоване на формування здатності учня застосовувати знання у практичних ситуаціях [17].

У контексті Нової української школи формувальне оцінювання розглядається як безперервний процес отримання та інтерпретації інформації з метою коригування викладання й навчання. Воно спрямоване на те, щоб допомагати учневі краще зрозуміти навчальні очікування, визначати власні сильні сторони та напрями для розвитку, а також підтримувати його мотивацію [72].

Формувальне оцінювання (від англ. *formative assessment*) – це систематичний процес спостереження, аналізу та коригування навчання з

метою його вдосконалення, а не лише вимірювання результатів [7]. Воно реалізується через безперервний педагогічний діалог між учнем і вчителем.

Основні підходи включають:

1. Орієнтація на компетентності, а не на обсяг знань. НУШ підкреслює, що оцінювання має зосереджуватися на тому, як учень застосовує набуті знання в реальних життєвих ситуаціях. Компетентнісний підхід вимагає використання нових критеріїв, що охоплюють як предметні, так і міжпредметні компетентності [36].

2. Гуманізація та психологічна безпека. Формувальне оцінювання запроваджується як спосіб зменшення стресу та тривожності, які часто супроводжували традиційні оцінювальні практики. НУШ наголошує на створенні доброзичливого середовища, у якому помилка розглядається як невід’ємна частина навчання [20].

3. Педагогіка партнерства. Вчитель виступає не контролером, а фасилітатором і наставником. Учні залучаються до визначення навчальних цілей, критеріїв успіху, аналізу власних досягнень та взаємооцінювання [6].

4. Прозорість навчальних цілей. НУШ наголошує на важливості чіткого формулювання та озвучування навчальних очікувань, щоб учні розуміли, чому і як вони навчаються.

5. Цифрові інструменти. У сучасній школі активно впроваджуються цифрові сервіси для оцінювання: електронні щоденники, інтерактивні платформи, онлайн-рубрики, що сприяють відкритості та мобільності оцінювання [50].

Концепція НУШ визначає низку принципів, які мають забезпечити ефективність та результативність формувального оцінювання.

1. Прозорість та зрозумілість. Учень повинен чітко розуміти, що він має вивчити, як буде оцінюватися його робота і що означає «успіх». Тому формулювання критеріїв оцінювання, створення рубрик та дескрипторів є важливими складовими оцінювального процесу.

2. Регулярний і якісний зворотний зв'язок. Зворотний зв'язок у НУШ має бути описовим, конкретним і спрямованим на розвиток. Він не вказує лише на помилки, а пояснює, що саме потрібно зробити, щоб покращити результат. Якісний зворотний зв'язок підсилює мотивацію та сприяє формуванню навичок саморегуляції [72].

3. Орієнтація на прогрес учня. Оцінювання спрямоване на фіксацію індивідуального прогресу, а не порівняння учнів між собою. Важливими стають динаміка, особисті досягнення та активність дитини в навчальному процесі.

4. Підтримка самооцінювання та взаємооцінювання. Учні залучаються до формулювання критеріїв успіху, аналізу власної роботи, оцінювання роботи однокласників. Це розвиває критичне мислення, рефлексію, комунікативні навички та відповідальність за власне навчання [27].

5. Індивідуалізація навчання. Формувальне оцінювання дозволяє вчителю адаптувати навчальний процес під здібності, темп і особливості кожного учня. Це відповідає загальним принципам особистісно орієнтованої освіти.

6. Орієнтація на сильні сторони учня. НУШ відмовляється від практики акцентування на недоліках і використовує ресурсний підхід. Вчитель допомагає учневі виявляти й розвивати сильні сторони, визначати індивідуальну освітню траєкторію [12].

Таким чином, оцінювання перестає бути елементом контролю й переходить у площину підтримки навчання. Ця трансформація особливо важлива для закладів професійної освіти, де навчальний процес поєднує теоретичну і практичну складові.

Реформування оцінювання ґрунтується на ряді нормативних документів Міністерства освіти і науки України:

- Концепція «Нова українська школа» [34] – визначає стратегічні напрями оновлення змісту освіти та педагогічних підходів.

- Закон України «Про освіту» [43] – закріплює принцип академічної свободи вчителя, індивідуальної траєкторії розвитку учня та демократичності оцінювання.
- Лист МОН № 1/9-415 від 16.08.2021 р. «Методичні рекомендації щодо формування оцінювання учнів у НУШ» [46].
- Державний стандарт базової середньої освіти [16] – передбачає компетентнісний підхід до результатів навчання.
- Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти (2021) – включає критерії та процедури моніторингу освітніх досягнень [44].

Ці документи створюють законодавчі рамки, у межах яких формувальне оцінювання розглядається як невід’ємна складова освітнього процесу. Згідно з ними, педагог має право самостійно обирати форми, методи та інструменти оцінювання, виходячи зі специфіки предмета, освітньої програми та рівня учнів.

Однією з провідних ідей НУШ є компетентнісний підхід, який зосереджується на формуванні здатності учнів діяти ефективно в різних життєвих і професійних ситуаціях. Формувальне оцінювання є органічним механізмом реалізації цього підходу, оскільки воно:

- дозволяє оцінити не лише рівень знань, а й здатність застосовувати їх на практиці;
- сприяє розвитку самоосвітніх умінь і навичок критичного мислення;
- забезпечує індивідуальну траєкторію навчання через постійне коригування освітнього процесу [17].

У межах концептуальних засад НУШ визначено низку інструментів, які забезпечують ефективність формування оцінювання.

1. Рефлексивні запитання («Що я дізнався?», «Що було складним?», «Що я хочу покращити?»).
2. Навчальні рубрики та дескриптори, що дозволяють чітко визначати рівні досягнень.

3. Портфоліо учня, де фіксується прогрес, досягнення та індивідуальні результати.
4. Метод «дві зірки й побажання», який забезпечує доброзичливий формат зворотного зв'язку.
5. Карти спостережень для моніторингу діяльності учнів.
6. Цифрові платформи (Classroom, LearningApps, Kahoot тощо).
7. Самооцінювання та взаємооцінювання, що формують рефлексивні уміння.

Інструменти формуального оцінювання інтегруються в навчальну діяльність природно, не відривають учня від процесу пізнання та сприяють створенню навчального середовища, в якому дитина відчуває власну значущість та відповідальність.

Використання формуального оцінювання забезпечує низку переваг, що визначають його концептуальну цінність.

- Підвищення мотивації та впевненості учнів завдяки позитивному зворотному зв'язку.
- Розвиток критичного мислення та рефлексії, що відповідає ключовим компетентностям НУШ.
- Індивідуальні освітні траєкторії сприяють підтримці різних стилів навчання.
- Зниження рівня стресу, характерного для традиційних форм оцінювання.
- Покращення комунікації між учнем та вчителем, зміцнення довіри та партнерства.
- Підвищення якості навчання, оскільки вчитель оперативно реагує на освітні потреби.

На думку Калініної Л. [27], формувальне оцінювання не лише підсилює навчальну ефективність, а й створює умови для сталого розвитку компетентностей, що є основою успішності учнів у подальшому житті.

Незважаючи на численні переваги, процес впровадження формувального оцінювання в умовах НУШ супроводжується певними труднощами:

- недостатньою підготовкою вчителів до використання цієї технології;
- одночасне навчання по системі НУШ та по старій системі (старші класи);
- відсутністю єдиної системи індикаторів та рубрик у деяких предметних сферах;
- надмірною формалізацією у частини педагогів;
- труднощами у забезпеченні індивідуалізації навчання у великих класах;
- недостатньою обізнаністю батьків щодо сутності формувального оцінювання [50].

Подолання цих проблем можливе через системне підвищення кваліфікації педагогів, методичний супровід, розвиток професійних спільнот, а також інформування батьківської громадськості.

Для розуміння концептуальних відмінностей доцільно зіставити дві моделі оцінювання — **традиційне (підсумкове)** і **формувальне** (табл. 1).

Таблиця 1.1. Порівняння моделей оцінювання

Ознака	Традиційне оцінювання	Формувальне оцінювання
Мета	Визначити рівень засвоєння матеріалу	Підтримати навчання, допомогти в розвитку
Орієнтація	На результат (бал)	На процес навчання
Суб'єкт	Учитель	Учитель і учень спільно
Характер зв'язку	Односторонній	Діалогічний, двосторонній
Використання результатів	Для підсумкової атестації	Для корекції навчання
Емоційний ефект	Стрес, конкуренція	Мотивація, підтримка

Як видно з таблиці 1.1., у системі НУШ формувальне оцінювання розглядається як інструмент розвитку, який має допомагати учню досягати поставлених цілей, а не лише визначати рівень його знань. Це положення є фундаментальним для створення рейтингових систем оцінювання, де результат розглядається як накопичення позитивних досягнень, а не як сума помилок.

В умовах професійної освіти транспортного напрямку формувальне оцінювання має свої особливості, зумовлені специфікою підготовки фахівців. Важливо оцінювати не лише знання, а й практичні вміння, такі як:

- технічна грамотність і точність виконання операцій;
- дотримання технологічної дисципліни;
- уміння працювати з технічною документацією;
- навички колективної взаємодії;
- культура безпечної праці.

Формувальне оцінювання тут може реалізовуватись через рейтингову модель, коли здобувач освіти поступово накопичує бали за окремі види діяльності (практичні завдання, лабораторні роботи, участь у проєктах, виробничу практику тощо). Такий підхід стимулює систематичну роботу, самоконтроль і підвищує внутрішню мотивацію до навчання [16].

У дослідженнях зазначається, що застосування формувального оцінювання у підготовці майбутніх механіків і транспортних технологів сприяє розвитку аналітичного мислення, зменшенню рівня тривожності та підвищенню результативності навчання. Це доводить, що система формувального оцінювання може стати основою ефективної рейтингової моделі.

Для ефективного впровадження формувального оцінювання у професійній школі необхідно дотримуватись певних умов [7; 47]:

1. Позитивний емоційний клімат у групі, атмосфера довіри.
2. Підготовленість викладача до рефлексивної педагогічної діяльності.
3. Визначення чітких, зрозумілих і відкритих критеріїв оцінювання.
4. Навчання учнів самооцінці та взаємооцінці.

5. Інтеграція цифрових інструментів (електронні щоденники, онлайн-рейтинги).

Реалізація цих умов забезпечує високу ефективність оцінювання, підвищує саморегуляцію навчальної діяльності й сприяє розвитку професійної компетентності майбутніх транспортників.

1.3. Рейтингова система оцінювання: поняття, структура, принципи та критерії.

Рейтингова система оцінювання дедалі ширше впроваджується у вітчизняну педагогічну практику як інструмент підвищення прозорості, об'єктивності та мотиваційної спрямованості освітнього процесу. У сучасній школі вона слугує важливим механізмом моніторингу навчальних досягнень учнів, відображаючи їх освітні результати у вигляді інтегрованого показника – рейтингу, який обчислюється на основі сукупності різних видів діяльності, навчальних результатів та рівня активності учня протягом певного періоду [57].

Під рейтинговою системою оцінювання розуміють таку модель вимірювання навчальних досягнень, за якої кожен вид діяльності (поточні роботи, проєкти, практичні завдання, контрольні роботи, участь у навчальних ініціативах тощо) має певну кількість балів, що підсумовуються у кінцевий інтегральний показник – рейтинг учня. На відміну від традиційної шкали, яка часто фіксує лише підсумковий результат, рейтингова система враховує динаміку навчання, різноманітність освітніх активностей та індивідуальний прогрес школяра.

Термін «рейтинг» (від англ. rating – оцінка, ранжування, визначення місця) у педагогічній науці трактується як кількісне або якісне відображення результативності освітньої діяльності особи в порівнянні з певними стандартами або іншими учасниками процесу. За визначенням О. Сухомлинської, рейтингова система оцінювання – це «узагальнений інструмент педагогічного моніторингу, який базується на принципі накопичення

результатів і дозволяє здійснювати об'єктивне порівняння рівнів навчальних досягнень» [62].

У професійній освіті рейтингова система набуває особливої ваги, адже поєднує поточне, модульне та підсумкове оцінювання в єдину структуру, що відображає динаміку навчальних досягнень і рівень сформованості професійних компетентностей майбутнього фахівця.

Таким чином, рейтингова система – це система кількісного вираження навчальних досягнень, побудована на принципах прозорості, об'єктивності, диференціації та змагальності, яка забезпечує інтегральну оцінку освітнього прогресу.

Дослідники наголошують, що рейтингова система має суттєвий психолого-педагогічний потенціал, оскільки стимулює внутрішню мотивацію, формує культуру відповідального ставлення до освітнього процесу та дозволяє учню бачити реальні можливості для зростання. Вона також сприяє індивідуалізації навчання та впровадженню елементів формувального оцінювання, оскільки кожен учень може обрати оптимальну освітню стратегію, орієнтуючись на можливість набрати необхідну кількість балів різними шляхами.

Ідеї рейтингового оцінювання виникли у педагогіці ще у 60–70-х роках ХХ ст. у США та Західній Європі, коли виникла потреба в індивідуалізації контролю знань і диференціації підходів до оцінювання студентів.

В Україні ідеї рейтингового підходу отримали розвиток у 2000-х роках у зв'язку з інтеграцією в європейський освітній простір (Болонський процес), який вимагає накопичувальної системи оцінювання (ECTS). З того часу поняття «рейтингове оцінювання» поступово почало впроваджуватись і в систему професійно-технічної освіти, де важливим є не лише теоретичний рівень, а й практична підготовка.

Сьогодні рейтингова система розглядається не як альтернатива традиційним оцінкам, а як інструмент модернізації педагогічного контролю, що дозволяє об'єктивно вимірювати компетентності у професійній діяльності [9].

Структура рейтингової системи визначається її компонентами, які забезпечують повноцінне й комплексне вимірювання академічних досягнень. Зазвичай до структури рейтингу включають такі елементи:

1. Базовий компонент (обов'язкові навчальні результати).

Це основний складник рейтингу, який включає оцінювання знань та вмінь під час виконання обов'язкових завдань: тематичних контрольних робіт, практичних чи лабораторних завдань, підсумкових тестів тощо. Базовий компонент зазвичай становить 50–70 % від загального рейтингу [9].

2. Додатковий компонент (варіативні активності)/

Ця частина рейтингу охоплює участь учнів у діяльностях, що не є обов'язковими, але сприяють розширенню їхніх компетентностей:

- участь у проєктах;
- науково-дослідницька робота;
- виступи на учнівських конференціях;
- творчі роботи;
- соціальні та волонтерські активності;
- участь у конкурсах та олімпіадах.

Додатковий компонент дозволяє учневі компенсувати недоліки базових результатів і мотивує до активної позиції в освітньому середовищі [12].

3. Активність і систематичність навчальної діяльності

Цей елемент враховує регулярність виконання завдань, участь у дискусіях, роботу на уроках, роботу в групах, дотримання термінів виконання завдань тощо. У деяких моделях до цієї складової додається “відвідуваність”, однак сучасна педагогіка застерігає від надмірного її використання, оскільки не завжди вона є об'єктивним показником навчального результату.

4. Самооцінювання та взаємооцінювання

У низці інноваційних моделей рейтингу до загального балу включають елементи самооцінки та взаємооцінювання, що відповідає принципам НУШ і сприяє формуванню рефлексивних навичок. Такі елементи можуть становити 5–10 % рейтингу.

5. Підсумковий інтегральний рейтинг

На основі суми всіх компонентів формується підсумковий рейтинг, який може бути поданий у вигляді:

- кількісного показника (наприклад, 0–100 балів),
- рейтингового місця в групі (у межах класу чи паралелі),
- рівня компетентності (високий, достатній, середній, початковий).

Рейтингова система ґрунтується на сукупності принципів, які забезпечують її педагогічну доцільність, ефективність і прозорість. Основними з них є:

1. Принцип об'єктивності. Рейтинг має формуватися на основі чітких критеріїв, які є зрозумілими для всіх учасників освітнього процесу. Об'єктивність забезпечується стандартизованими завданнями, чітким описом критеріїв та прозорою процедурою підрахунку балів [32].

2. Принцип прозорості. Учні мають доступ до інформації щодо структури рейтингу, ваги кожного виду роботи та власних поточних результатів. Прозорість підвищує довіру до оцінювання та формує в учнів відповідальність за власне навчання [38].

3. Принцип мотиваційності. Рейтингова система повинна стимулювати прагнення до навчальних успіхів. Це досягається можливістю отримувати додаткові бали за активність, творчість, участь у позакласній роботі.

4. Принцип варіативності. Система оцінювання дозволяє учням досягати високого результату різними шляхами. Завдяки цьому враховуються індивідуальні освітні траєкторії.

5. Принцип гнучкості. Рейтинг має передбачати можливість перегляду окремих балів, корекцію системи та адаптацію до потреб учнів, що особливо важливо у межах компетентнісного підходу, передбаченого НУШ.

6. Принцип розвитку. Оцінювання спрямовується не лише на фіксацію результату, а й на виявлення динаміки розвитку, потенціалу та сильних сторін учня. Воно має виконувати формувальну функцію та сприяти самополіпшенню.

Критерії визначають якісні характеристики результатів, за якими виставляються бали. Основні критерії включають:

1. Повнота та правильність виконання завдання. Оцінюється відповідність виконаної роботи навчальній меті, ступінь розкриття змісту, логічність та обґрунтованість.

2. Сформованість компетентностей. Важливим показником є рівень прояву ключових та предметних компетентностей: критичне мислення, уміння аналізувати й узагальнювати інформацію, застосовувати знання в нових ситуаціях.

3. Самостійність виконання. Враховується здатність учня самостійно планувати, організовувати та виконувати завдання.

4. Творчий підхід. Оцінюються оригінальність, новизна, креативність.

5. Якість презентації результату. До критеріїв може входити оформлення роботи, грамотність, культура подання матеріалу.

6. Динаміка індивідуального прогресу. Оцінювання включає аналіз змін у навчальних результатах учня впродовж певного періоду – це дозволяє уникнути «зрізового» підходу та підкреслити індивідуальні досягнення [54].

Критерії рейтингового оцінювання визначаються специфікою освітньої програми. У професійній освіті транспортного напрямку вони мають комплексний характер, охоплюючи як навчальні, так і виробничі досягнення (табл. 1.1).

Таблиця 1.2. Приблизні критерії рейтингового оцінювання майбутніх фахівців транспорту

№	Критерій	Показники оцінювання	Максимальна кількість балів
	Теоретична підготовка	Тести, контрольні, опитування	30
	Практична діяльність	Виконання лабораторних і виробничих робіт	30
	Самостійна робота	Реферати, проекти, участь у конференціях	20
	Дисципліна і відповідальність	Відвідування, пунктуальність, дотримання правил безпеки	10
	Активність та	Волонтерство, участь у фахових	10

	ініціатива	конкурсах	
	Разом		100

(Складено автором на основі [52])

Такий підхід дозволяє не лише відобразити академічні успіхи, а й оцінити особистісні якості майбутнього фахівця: відповідальність, ініціативність, комунікативність, культуру праці.

У закладах професійної освіти, зокрема транспортного профілю, доцільно застосовувати двокомпонентну модель рейтингу:

- академічний рейтинг (результати навчання, контрольні, тести);
- професійний рейтинг (якість виконання практичних завдань, оцінка майстра виробничого навчання, відгуки з практики).

1.4. Переваги та ризики використання рейтингових технологій у навчальному процесі.

Впровадження рейтингових технологій у сучасній школі стало важливим напрямом модернізації системи оцінювання, який відповідає засадам компетентнісного навчання та принципам Нової української школи. Рейтингова система має значний потенціал щодо підвищення мотивації учнів, формування в них відповідального ставлення до навчальної діяльності та забезпечення більшої об'єктивності оцінювання. Водночас, попри багаточисленні переваги, рейтингова система потребує обґрунтованого та збалансованого впровадження, адже за її неправильного використання можливі певні ризики й небажані педагогічні наслідки.

Переваги рейтингових технологій.

1. Підвищення навчальної мотивації. Однією з ключових переваг рейтингової системи є її здатність підвищувати як зовнішню, так і внутрішню мотивацію учнів. Наявність чітких і прозорих правил нарахування балів, можливість додатково заробляти бали за творчі, дослідницькі чи соціальні активності стимулюють учнів до активнішої участі у навчальному процесі [51].

Механізм накопичення балів створює для них ситуацію успіху, коли результат є наслідком систематичної праці.

2. Формування відповідальності та саморегуляції. Рейтингова система сприяє розвитку умінь планувати власну діяльність, визначати пріоритети, контролювати якість роботи та відповідати за результати. Учні бачать конкретний зв'язок між зусиллями та отриманими балами, що розвиває навички самоменеджменту та сприяє вихованню відповідального ставлення до навчання [57].

3. Забезпечення прозорості та об'єктивності оцінювання. Чіткі критерії, визначені наперед, значною мірою мінімізують суб'єктивізм учителя. Учні та батьки мають доступ до рейтингових показників, структури оцінювання та ваги певних видів робіт, що підвищує довіру до результатів навчання [32]. Це відповідає європейським принципам освітньої прозорості та педагогічної доброчесності.

4. Варіативність шляхів досягнення результату. Рейтингова технологія дозволяє учням досягати високих результатів різними видами діяльності. Це важливо в контексті індивідуалізації навчання, оскільки учні можуть робити акцент на тих видах робіт, які відповідають їхнім здібностям та інтересам [12]. Завдяки цьому рейтингова система сприяє реалізації персоналізованих освітніх траєкторій.

5. Сприяння розвитку компетентностей. Оскільки рейтингова система включає не лише обов'язкові роботи, а й творчі завдання, проєкти, самооцінку і взаємооцінювання, вона створює умови для розвитку широкого спектра ключових компетентностей: комунікативних, інформаційно-цифрових, соціальних та громадянських, уміння вчитися впродовж життя [40].

6. Можливість моніторингу та аналізу динаміки. Учитель отримує інструмент системного відстеження навчального прогресу учнів. Рейтингова система дозволяє бачити не лише підсумкові результати, а й динаміку розвитку, що є важливим елементом формувального оцінювання [58]. Це сприяє корекції освітнього процесу в реальному часі.

Ризики та проблеми використання рейтингових технологій.

Попри суттєві переваги, рейтингові технології мають низку ризиків, які потребують особливої уваги педагогів та адміністраторів освітніх закладів.

1. Перевантаження учнів. Одним з найпоширеніших ризиків є надмірне накопичення завдань, необхідних для отримання бажаного рейтингу. У деяких випадках учні можуть прагнути виконати якомога більше додаткових активностей, що призводить до перевтоми, емоційного виснаження та зниження інтересу до навчання [50].

2. Підвищена конкуренція. Якщо рейтинг подається у формі "рейтингового місця" серед учнів, це може створювати в класі середовище надмірної конкуренції, що інколи негативно впливає на психологічний клімат, співпрацю та взаємопідтримку між учнями. Неправильне використання рейтингу може спричинити тривожність і страх невдачі.

3. Формальність та механічність оцінювання. Наявність великої кількості видів діяльності, що оцінюються у балах, іноді може призвести до формального виконання завдань учнями лише заради отримання балів, а не усвідомленого засвоєння змісту навчання [53].

4. Нерівність освітніх можливостей. Учні з різними соціально-побутовими умовами чи рівнем підтримки з боку сім'ї можуть мати різні можливості для виконання додаткових проєктів, участі у конкурсах або позакласній діяльності [13]. Це може несвідомо створювати нерівність у доступі до рейтингових балів.

5. Залежність результату від технічних умов. Оскільки багато сучасних рейтингових технологій працюють через електронні журнали та цифрові платформи, виникають ризики технічних збоїв, нестабільного інтернету або недостатнього рівня цифрової компетентності учнів і вчителів [32].

6. Підміна формувального оцінювання. Існує ризик, що рейтингова система, якщо вона зорієнтована лише на кількісний результат, може підмінити ціннісну основу формувального оцінювання, яке передбачає індивідуальний

супровід, надання зворотного зв'язку та підтримку учня, а не гонитву за балами [40].

Для ефективного використання рейтингових технологій важливим є не лише їхнє впровадження, а й постійне коригування з урахуванням педагогічних, психологічних та організаційних чинників. Дослідники пропонують такі шляхи мінімізації ризиків:

- забезпечення збалансованості між обов'язковими та додатковими видами діяльності;
- уникнення публікації рейтингових місць з метою запобігання надмірній конкуренції;
- надання учням рівних можливостей для участі в проєктах і творчих активностях;
- обов'язкове поєднання рейтингового та формувального оцінювання;
- підвищення цифрової компетентності вчителів і учнів;
- систематичне інформування здобувачів освіти та батьків про критерії, принципи та логіку роботи рейтингової системи.

Висновки до розділу 1.

Педагогічне оцінювання в сучасній школі є цілісним, багатофункціональним та системним процесом, спрямованим на підтримку розвитку учнів, регулювання навчального процесу та забезпечення якості освіти. Його сутність полягає у систематичному зборі й аналізі інформації про навчальні досягнення, метою є розвиток компетентностей, а функції охоплюють діагностичну, формувальну, регулятивну, інформаційну, мотиваційну та прогностичну складові. Сучасні підходи до оцінювання орієнтовані на особистість учня, партнерську взаємодію, прозорість та індивідуалізацію, що відповідає принципам компетентнісної та гуманістичної освіти.

Концептуальні засади Нової української школи щодо формувального оцінювання створюють фундамент для переосмислення ролі оцінювання в

освітньому процесі. Воно розглядається як механізм розвитку, підтримки та мотивації, який забезпечує формування ключових компетентностей, самостійності й відповідальності учнів. Формувальне оцінювання в НУШ ґрунтується на принципах прозорості, партнерства, гуманізації, індивідуалізації та орієнтації на прогрес. Його інструменти дозволяють перетворити оцінювання на природну складову освітнього процесу, що сприяє підвищенню якості навчання і створенню психологічно безпечного середовища.

Отже, формувальне оцінювання в умовах Нової української школи виступає системним інструментом реалізації компетентнісного підходу, гуманізації освіти та педагогіки партнерства. Воно орієнтоване на розвиток, підтримку і самовдосконалення учня, сприяє формуванню його навчальної автономії та відповідальності.

Інтеграція принципів формувального оцінювання з рейтинговими технологіями відкриває перспективи створення ефективної, прозорої та мотиваційної системи оцінювання, що відповідає завданням Нової української школи.

Формувальне оцінювання – це ключовий елемент концепції Нової української школи, спрямований на розвиток особистісного потенціалу учня, формування навичок саморефлексії, відповідальності та вміння вчитися. У професійній освіті транспортного профілю воно виступає ефективним інструментом моніторингу динаміки розвитку професійних компетентностей і створює основу для впровадження рейтингових систем оцінювання, що поєднують індивідуальний поступ із мотиваційною підтримкою.

Рейтингова система оцінювання є ефективним інструментом підвищення мотивації учнів, об'єктивізації оцінювальної діяльності та реалізації компетентнісного підходу в сучасній школі. Її використання сприяє прозорості оцінювання, розвитку навичок саморегуляції, формуванню відповідального ставлення до навчання. В умовах реформування української освіти та впровадження принципів Нової української школи рейтингова система стає важливою складовою сучасних педагогічних технологій.

Застосування рейтингової системи дозволяє зробити процес оцінювання прозорим, справедливим і мотиваційним, сприяючи формуванню відповідального ставлення до навчання та праці. Поєднання рейтингової системи з принципами формувального оцінювання створює оптимальну модель освітнього моніторингу, орієнтовану на розвиток компетентностей і професійну самореалізацію здобувачів освіти.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Аналіз нормативно-правової бази щодо оцінювання навчальних досягнень учнів.

Система оцінювання навчальних досягнень учнів у сучасній українській школі регламентується широким колом нормативно-правових документів, які визначають її мету, принципи, форми, критерії та інструменти. У контексті реформування освіти відповідно до Концепції Нової української школи, нормативна база зазнала суттєвих змін, що зумовлено переходом від репродуктивної моделі навчання до компетентнісної, зорієнтованої на розвиток особистості, самостійності та відповідальності учня.

Розглянемо ключові законодавчі акти. Закон України «Про освіту» [43] є базовим нормативним документом, що регламентує систему оцінювання у школі. У статті 17 визначено, що оцінювання результатів навчання має бути справедливим, прозорим та об'єктивним, а також сприяти формуванню академічної доброчесності [43]. Закон визначає поділ оцінювання на формувальне і підсумкове, підкреслюючи важливість першого як інструмента розвитку компетентностей.

Не менш важливим є **Закон України «Про повну загальну середню освіту»** [22], у якому наголошується на праві учня отримувати зворотний зв'язок, що сприятиме його особистісному розвитку та академічному прогресу (ст. 23) [44]. Закон містить положення щодо індивідуальної освітньої траєкторії, яка також впливає на підходи до оцінювання.

Одним із ключових документів є **Лист МОН № 1/9-415 від 27.07.2022 «Про оцінювання результатів навчання учнів 5–6 класів»**, який визначає запровадження рівневого описового оцінювання в умовах НУШ. У документі

зазначено, що формувальне оцінювання має бути системним, постійним та орієнтованим на підтримку учня, а не на контроль [42].

Постанова Кабінету Міністрів України № 800 від 21.08.2019 «Про затвердження Положення про інституційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» регулює питання організації освітнього процесу, включно з механізмами оцінювання результатів навчання [4].

У нормативних актах чітко визначено зміст та відмінності двох основних типів оцінювання:

Відповідно до методичних рекомендацій МОН, формувальне оцінювання має виконувати такі функції:

- надання якісного, конструктивного зворотного зв'язку;
- стимулювання мотивації до навчання;
- розвиток рефлексії та самоконтролю;
- забезпечення партнерської взаємодії між педагогом та учнем [5, 6].

Це оцінювання не передбачає виставлення балів, а натомість базується на вербальних характеристиках і дескрипторах досягнень.

Підсумкове оцінювання регулюється:

- Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів (наказ МОН № 329 від 13.04.2011, зі змінами);
- Оновленими критеріями відповідно до стандартів НУШ;
- Положенням про підсумкове оцінювання та ДПА [44].

Документи встановлюють рівні оцінювання, види підсумкових робіт та вимоги до прозорості процедури оцінювання.

Також державні стандарти повної загальної середньої освіти є фундаментом змістового та критерійного підґрунтя оцінювання. Зокрема:

- Державний стандарт початкової освіти (2018) визначає компетентнісний підхід, на основі якого будуються інструменти формуального оцінювання.

- Державний стандарт базової середньої освіти (2020) містить вимоги до результатів навчання, що є основою для рівневого підсумкового оцінювання [7].

- Державний стандарт профільної освіти (2022) підкреслює необхідність варіативності критеріїв оцінювання відповідно до індивідуальних освітніх траєкторій.

Нормативна база підкреслює, що ефективне оцінювання неможливе без дотримання принципів академічної доброчесності. Це регламентовано:

- Законом «Про освіту» (ст. 42) [21];
- Наказом МОН № 1227 «Про затвердження Положення про академічну доброчесність у закладах освіти» [8].

Учні мають дотримуватися принципів чесності, незалежності мислення й відповідальності, а педагоги – забезпечувати неупередженість і недискримінаційність оцінювання.

Нормативна база України поступово наближається до європейських освітніх стандартів, зокрема: рекомендацій ЄС щодо формуального оцінювання; документів OECD; підходів PISA до компетентнісного вимірювання. Інтеграція цих документів у національну систему простежується в оновлених стандартах освіти та методичних рекомендаціях МОН.

2.2. Вивчення досвіду українських і зарубіжних педагогів у застосуванні рейтингової системи.

Застосування рейтингових технологій в освіті є світовою тенденцією, що розвивається останніми десятиліттями. Глобалізація освітніх систем, узгодження навчальних програм з європейськими стандартами, вимоги до максимальної об'єктивності у вимірюванні навчальних досягнень спонукають педагогів різних країн до впровадження рейтингових підходів [36]. Вивчення цього досвіду дає змогу адаптувати найефективніші моделі та інтегрувати їх у систему Нової української школи (НУШ), яка робить акцент на формуальному

оцінюванні, індивідуальній освітній траєкторії та розвитку ключових компетентностей [58].

Перші розробки рейтингових систем з'явилися ще у 1990-х роках, коли система освіти переживала реформування. У наукових працях О. Пометун, О. Савченко, В. Кременя [36, 58] підкреслювалась важливість переходу від контрольного до формувального оцінювання, що згодом стало основою для рейтингування.

Університети України ще у 2000-х роках почали активно впроваджувати власні моделі рейтингового оцінювання. Найпоширеніші моделі передбачають:

- 100- або 200-бальну шкалу оцінювання;
- модульно-рейтингову структуру;
- врахування різних видів діяльності студента (дослідницька робота, участь у конференціях, практичні завдання).

Дослідження Морзе і Войтенко [46] показують, що рейтингова система сприяє регулярній навчальній роботі, зменшує «сесійний стрес» і підвищує якість засвоєння матеріалу.

Сьогодні рейтингові технології активно застосовуються у гімназіях, ліцеях та приватних школах. У таких закладах рейтингування використовується для моніторингу результатів, формування портфоліо досягнень та розвитку мотиваційної сфери учнів.

Серед поширених критеріїв: - навчальні досягнення; - позакласна активність; - дослідницька діяльність; - соціальна взаємодія; - дисципліна.

Попри позитивний досвід, педагоги стикаються з проблемами: - небезпека конкуренції між дітьми; - складність об'єктивності у разі включення поведінкових чи творчих параметрів; - додаткове бюрократичне навантаження на вчителя; - неоднозначне сприйняття рейтингів батьками.

Однак більшість педагогів у дослідженнях зазначає, що рейтинг за умови правильних критеріїв значно підвищує мотивацію та академічну відповідальність учнів.

Під час розгляду досвіду **європейських країн** нами проаналізовано системи освіти кількох країн світу. **Польські** школи використовують внутрішні рейтингові моделі, орієнтовані на компетентнісний підхід. Дослідники К. Квятковська та Я. Крол [76] відзначають, що рейтинги в Польщі є неопублічними, щоб уникнути психологічного тиску. Вони застосовуються лише як інструмент педагогічної діагностики.

У **Німеччині** рейтингові підходи тісно пов'язані з портфоліо та самооцінюванням [78]. Учні заповнюють індивідуальні карти розвитку, де фіксують особисті досягнення. Рейтинг не є інструментом конкуренції, а механізмом відстеження освітнього прогресу.

У **Фінляндії** рейтингова система практично не застосовується у змагальному форматі. За даними дослідження Finnish National Agency for Education [75], рейтинги використовуються лише як частина **формуального оцінювання**, а результати не оприлюднюються. Пріоритет – психологічний комфорт учня.

В **американській** системі освіти рейтинги – ключовий елемент оцінювання. Бал показників GPA впливає на можливість вступу до університету, отримання стипендії, участь у програмах обміну [80]. Американські дослідники [74] зазначають, що висока конкуренція створює стрес, тому сучасні школи інтегрують рейтингування із соціально-емоційним навчанням та рефлексією.

У **Канаді** рейтинги застосовуються у компетентнісній парадигмі. Канадські педагоги використовують інструменти оцінювання навичок 21 століття – критичного мислення, комунікації, творчості [71]. Результати рейтингування відображаються у портфоліо та слугують основою для індивідуальної траєкторії розвитку.

Японські школи мають традиційно високу конкуренцію, тому рейтингові системи широко застосовуються. За даними дослідження Nakamura [79], рейтинг виступає основою відбору до університетів. Поряд з академічними показниками враховується також дисципліна та самооцінювання.

У школах *Китаю* рейтинги використовуються у щоденному навчальному процесі. Дослідники Liu & Chen [77] вказують на такі характеристики китайської моделі:

- регулярне тестування;
- щотижневі рейтинги класів;
- високий рівень дисципліни.

Останніми роками, однак, уряд рекомендує зменшення тиску на учнів та впровадження «гнучких рейтингів».

З вище вивченого матеріалу представимо порівняльний аналіз українського та зарубіжного досвіду.

Спільні риси	Відмінні риси
• використання рейтингу для моніторингу; • інтеграція оцінювання в компетентнісний підхід; • багатокритеріальність; • поєднання з портфоліо та самооцінкою; • цифровізація процедур оцінювання.	• Україна використовує рейтинг більше як мотиваційний інструмент; • Фінляндія — як елемент формувального оцінювання; • США та Японія — як відбірковий механізм; • Китай — як інструмент дисципліни.

Аналіз українського та світового досвіду засвідчує, що рейтингова система є ефективним інструментом освітнього процесу за умови дотримання принципів гуманістичності, прозорості та об'єктивності. Найбільш успішні моделі поєднують рейтинг з формувальним оцінюванням, портфоліо, рефлексією та особистісним підходом.

2.3. Визначення проблем і труднощів у впровадженні рейтингової системи в умовах НУШ

Рейтингове оцінювання в українській школі розглядається як одна з перспективних форм підвищення мотивації, прозорості та індивідуалізації навчального процесу. Утім, процес його впровадження стикається з низкою системних, методичних, психологічних та організаційних бар'єрів. У контексті Нової української школи (НУШ), яка орієнтується на компетентнісний, діяльнісний і дитиноцентричний підходи, ці труднощі стають особливо помітними та потребують глибокого аналізу.

Однією з головних проблем є відсутність чітко визначених на державному рівні вимог щодо організації рейтингової системи. Хоча концепція НУШ передбачає академічну автономію закладів освіти, відсутність регламентованих стандартів створює такі труднощі:

- по різному трактується термінології («рейтингове оцінювання», «формувальне оцінювання», «критеріальне оцінювання» тощо);
- різні підходи до встановлення вагових коефіцієнтів;
- відсутність єдиних рекомендацій щодо форм подання результатів.

Таблиця 2.1. Проблеми нормативно-правового забезпечення

Проблема	Опис	Наслідки
Відсутність стандартизованих критеріїв	Не визначено на державному рівні шкали та процедур	Школи створюють власні системи, що ускладнює порівнянність
Неврегульованість вагових коефіцієнтів	Вчителі визначають вагу завдань самостійно	Зниження прозорості та довіри
Нечіткість понятійного апарату	Плутанина між формами оцінювання	Непослідовність упровадження

Недостатня підготовка педагогічних кадрів. Рейтингова система вимагає від учителя нових компетентностей, зокрема аналітичних, цифрових та організаційних. Багато педагогів визнають, що не мають достатнього досвіду роботи з великими масивами даних або цифровими платформами.

Основні труднощі:

- складність розроблення об'єктивних критеріїв;
- труднощі у визначенні кількісних і якісних показників;
- недостатнє володіння інструментами цифрової обробки результатів.

Таблиця 2.2. Рівень готовності педагогів до впровадження рейтингової системи

Категорія педагогів	Високий рівень готовності	Середній рівень	Низький рівень
Молоді педагоги (до 5 років стажу)	42%	45%	13%
Педагоги зі стажем 5–20 років	28%	52%	20%
Педагоги зі стажем понад 20 років	17%	48%	35%

Також існують методичні проблеми. Складність виникають через відсутність розроблених чітких критеріїв оцінювання. Рейтинг потребує чіткого визначення критеріїв, індикаторів та шкал. У практиці НУШ найпоширенішими проблемами є:

- невідповідність критеріїв віковим особливостям учнів;
- надмірна кількість індикаторів, що ускладнює облік;
- розмитість описових характеристик рівнів.

Таблиця 2.3. Типові методичні труднощі

Труднощі	Прояви	Рекомендовані рішення
Перевантаження критеріїв	Учні не розуміють логіку рівнів	Скорочення індикаторів, узгодження з навчальними результатами
Суб'єктивність	Різні вчителі оцінюють	Калтрумінг,

	по-різному	міжвчительські наради
Невідповідність НУШ	Критерії не враховують компетентнісний підхід	Перегляд критеріїв, акцент на уміннях

Також існують проблеми обліку результатів. Ведення рейтингу вимагає систематичного збору даних. У багатьох школах це створює додаткове навантаження, оскільки вчитель змушений вести:

- журнали;
- електронні таблиці;
- проміжні протоколи;
- форми самооцінювання.

Рейтингові системи можуть як підсилювати, так і послаблювати мотивацію учнів. Типові проблеми:

- демотивація слабших учнів при постійному порівнянні;
- зростання конкуренції між учнями замість співпраці;
- формування відчуття «ярлика» у дітей.

Таблиця 2.4. Психологічні ефекти рейтингової системи

Ефект	Позитивний результат	Негативний результат
Порівняння	Сприяє саморефлексії	Викликає стрес і тривожність
Змагальність	Підвищує мотивацію	Порушує групову підтримку
Прозорість	Чіткі очікування	Підсилює соціальну нерівність

Батьки часто неправильно розуміють логіку рейтингу, що створює конфліктні ситуації та додаткове навантаження на педагогів.

Основні труднощі:

- нерозуміння критеріїв;
- вимога «підвищити рейтинги» дитині;
- недовіра до об'єктивності.

Для коректного та прозорого ведення рейтингу необхідні цифрові інструменти, однак школи часто стикаються з:

- відсутністю якісних онлайн-платформ;
- слабким інтернетом;
- недостатньою кількістю пристроїв;
- відсутністю інтеграції з електронними журналами.

Навіть у школах, які мають технічні можливості, виникають також проблеми :

- складність налаштування автоматизованих систем;
- відсутність техпідтримки;
- недостатня інтеграція з іншими засобами оцінювання.

Таблиця 2.5. Основні технічні бар'єри

Бар'єр	Прояви	Наслідки
Відсутність програмного забезпечення	Вчителі створюють таблиці вручну	Помилки, перевантаження
Слабка цифрова грамотність	Учителі уникають електронних форм	Неповний облік результатів
Технічні збої	Втрата даних, дублювання	Недовіра до системи

Частина колективу може сприймати рейтингову систему як «зайву формальність» або «контроль з боку адміністрації». Це спричиняє:

- пасивний опір;
- приховану критичність;
- формальне заповнення даних.

У деяких школах превалює підхід «так було завжди», що ускладнює модернізацію системи.

2.4. Особливості використання сучасних програмних додатків для відображення успішності учнів у Новій українській школі (на прикладі програм «Єдина школа», «Мрія».

Цифровізація освітнього процесу є однією з ключових тенденцій розвитку сучасної школи та важливою складовою реалізації концепції Нової української школи (НУШ). В умовах упровадження компетентнісного та формувального оцінювання особливого значення набуває використання сучасних програмних додатків, які забезпечують прозоре, системне та доступне відображення результатів навчальних досягнень учнів.

Сучасні електронні освітні платформи та програмні сервіси виконують не лише функцію електронного журналу, а й стають інструментами педагогічної діагностики, моніторингу індивідуального прогресу учнів, організації зворотного зв'язку між учителем, учнем і батьками. Це повністю відповідає ідеям педагогіки партнерства, задекларованої у концепції НУШ [15].

Для більш ґрунтовного розуміння ролі цифрових інструментів у системі оцінювання доцільно детальніше проаналізувати функціональні можливості сучасних програмних додатків, що використовуються в закладах загальної середньої освіти в умовах НУШ.

Одним із найбільш поширених програмних продуктів в освітній практиці є система «Єдина школа». Даний програмний додаток забезпечує ведення електронних класних журналів, облік навчальних досягнень учнів, автоматизований розрахунок середніх та рейтингових показників, а також формування аналітичних звітів. Використання платформи «Єдина школа» сприяє підвищенню об'єктивності оцінювання, оскільки мінімізує вплив суб'єктивного чинника та забезпечує єдині підходи до фіксації результатів навчальної діяльності учнів [33].

Програмний комплекс «Єдина школа» є інформаційною системою управління освітнім процесом, яка забезпечує цифрову підтримку діяльності адміністрації закладу освіти, педагогів, учнів і батьків. Інтерфейс програми є

інтуїтивно зрозумілим та структурованим за функціональними вкладками, що відповідають основним напрямам організації навчально-виховного процесу в умовах Нової української школи.

Головне меню програми «Єдина школа» містить основні розділи, доступ до яких залежить від ролі користувача (адміністратор, учитель, учень, батьки). Такий підхід забезпечує диференційований доступ до інформації та відповідає принципам безпеки й конфіденційності персональних даних.

До основних пунктів головного меню належать:

- Головна сторінка (Дашборд);
- Електронний журнал;
- Електронний щоденник;
- Успішність і рейтинг;
- Розклад занять;
- Домашні завдання;
- Повідомлення та оголошення;
- Аналітика та звіти;
- Налаштування профілю.

Вкладка «Головна сторінка» (Дашборд). Головна сторінка виконує функцію інформаційної панелі, на якій у зручному вигляді відображаються актуальні дані: поточні оцінки, середній бал, позиція учня в рейтингу, розклад на день, повідомлення від учителів та адміністрації. Для вчителя дашборд містить узагальнену інформацію про успішність класів, кількість виставлених оцінок та заплановані контрольні заходи.

Вкладка «Електронний журнал». Електронний журнал є ключовим елементом програми «Єдина школа». У цьому розділі вчитель здійснює:

- облік відвідування учнів;
- виставлення поточних, тематичних і підсумкових оцінок;
- фіксацію результатів контрольних та самостійних робіт;
- коментування результатів навчальної діяльності учнів.

Журнал автоматично підраховує середній бал та формує рейтингові показники відповідно до заданих критеріїв оцінювання.

Вкладка «Електронний щоденник». Електронний щоденник призначений для учнів і батьків та забезпечує оперативний доступ до інформації про навчальні досягнення. У цьому розділі відображаються:

- оцінки з навчальних предметів;
- зауваження та рекомендації вчителів;
- інформація про домашні завдання;
- дані про відвідування занять.

Завдяки електронному щоденнику реалізується принцип педагогіки партнерства між школою та сім'єю.

Вкладка «Успішність і рейтинг». Даний розділ є ключовим у контексті рейтингової системи оцінювання. Він містить:

- автоматично сформовані рейтинги учнів класу;
- графіки динаміки навчальних досягнень;
- порівняльний аналіз результатів за певний період;
- зведені таблиці успішності.

Інформація подається у візуальній формі (діаграми, таблиці), що сприяє кращому розумінню навчального прогресу учнів.

Вкладка «Розклад занять» (рис. 2.1). У цьому розділі відображається актуальний розклад уроків, факультативів та позакласних заходів. Розклад автоматично оновлюється та доступний усім учасникам освітнього процесу.

Вкладка «Домашні завдання»

Розділ забезпечує публікацію домашніх завдань, термінів їх виконання та додаткових навчальних матеріалів. Учитель має можливість перевіряти виконання завдань і надавати зворотний зв'язок.

Вкладка «Аналітика та звіти»

Аналітичний модуль програми «Єдина школа» дозволяє формувати:

- звіти про успішність класів і окремих учнів;
- статистику рівнів навчальних досягнень;

- дані для педагогічного аналізу та управлінських рішень.

Наприклад розглянемо кілька скрін-шотів з системи «Єдина школа» від ролі батьків. Відображення профілів у батьків та дітей майже ідентичне, у батьків розширений доступ прав та можливість налаштування логінів та паролей. У системі доволі легко переключатися між профілями дітей. На рис. 2.1. відображено робоче поле із розкладом на день, та відображається домашнє завдання з кожного уроку, яке прописали вчителі.

У вкладці «Успішність» (рис. 2.2.) відображаються всі навчальні предмети, які ранжуються по очікуваній оцінці за семестр, від найвищої до найнижчої.

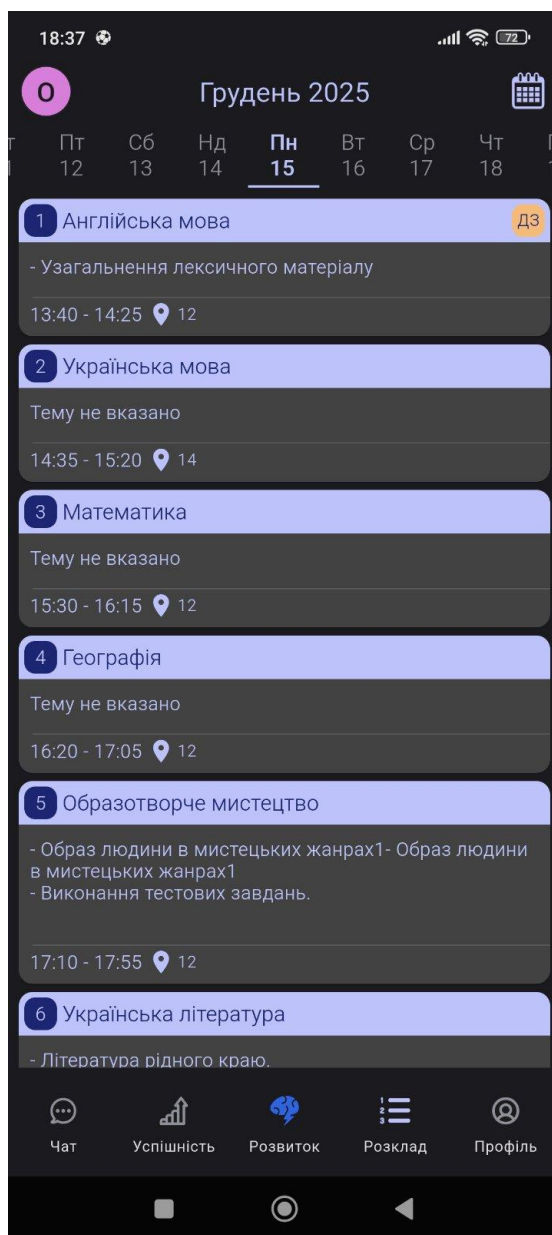

Рис. 2.1. Робоче вікно «Єдиної

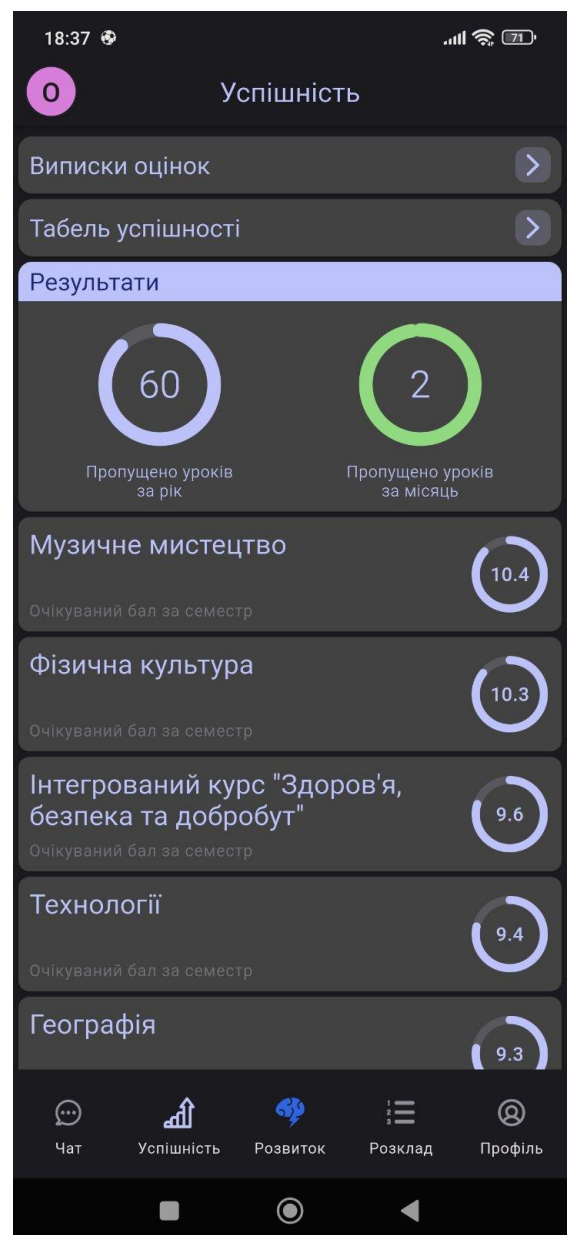

Рис. 2.2. Вкладка успішність

школи» з розкладом та домашнім завданням

Якщо у вкладці «Успішність» натиснути на будь який предмет, то відкриється вікно, де будуть відображені всі отримані оцінки учнем по кожному місяцю окремо (рис. 2.3.). Система автоматично визначає середню оцінку за місяць, семестр та рік. Також по кожному місяцю будуються графіки з отриманих учнем оцінок, які відображають динаміку успішності учня. Також кожна оцінка має підпис, тобто вчитель пише який вид діяльності оцінений.

Рис. 2.3. Робоче вікно «Успішність» з предметів англійська мова та математика

Варто згадати про ще одну цікаву опцію програмного продукту – можливість сформувати у електронному вигляді «Табель» (рис. 2.4.). Також у сервісі є кілька чатів для спілкування : з службою підтримки «Єдиної школи», батьками, та з вчителями (рис. 2.5.)

ПРИМІТКИ

1. Табель заповнюється класним керівником.
2. Бали досягнень у навчанні учнів виставляються цифрами: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. У разі неатестації робиться запис «н/а» (не атестовано).
3. У кінці кожного семестру класний керівник видає табель навчальних досягнень та відвідування школи учневі/учениці.
4. Учень/учениця повертає підписаний батьками табель класному керівникові в перший день наступного семестру.
5. Табель зберігається у школі.
6. У кінці навчального року табель з відповідними записами, підписом директора школи, заверненим печаткою, видається учневі/учениці.

ТАБЕЛЬ

навчальних досягнень учнів
У-ХІ класі
за 2025/2026 навчальний рік

учня _____ 6-В _____ класу
учениці _____

Тернопільський навчально-виховний комплекс "Школа-лицей № 6 ім. Н. Яремчука"

Тернопіль _____ міста (села)
Тернопільський _____ району
Тернопільська _____ області

_____ (підписав, не в учень/учениця)

Предмети	Бали		Різд	Навчальні протяжки	Додаткові навчальні результати	Підписав
	За семестр семестр	В семестр				
Інваріантна складова						
Українська мова						
Технології						
Досліджуємо історію і суспільство						
Математика						
Здоров'я, безпека та добробут						
Етика (Духовність і мораль в житті людини і суспільстві)						
Англійська мова						
Образотворче мистецтво						
Музичне мистецтво		11				
Фізична культура						
Українська література						
Зарубіжна література						
Географія						
Познаємо природу						
Інформатика						
Інтегрований курс "Повноцінний добробут"						
Інтегрований курс "Здоров'я, безпека та добробут"		10				
Інтегрований курс "Досліджуємо історію і суспільство"						
Варіативна складова						
Кількість пропущених навчальних днів	7					
З них по хвороби	7					
Підпис класного керівника						
Підпис батьків						

Рис. 2.4. Робоче вікно «Єдиної школи» з розкладом та домашнім завданням

Чат

Єдина школа 11.10

6-В чат (батьки)

Новини 6-В класу

Чат Успішність Розвиток Розклад Профіль

Рис. 2.5. Вкладка успішність

Таким чином, структура меню та функціональні можливості програми «Єдина школа» забезпечують комплексну цифрову підтримку рейтингової системи оцінювання в умовах Нової української школи. Програма сприяє

підвищенню прозорості оцінювання, об'єктивності результатів та ефективній взаємодії між учителем, учнем і батьками, що відповідає сучасним вимогам до організації освітнього процесу.

Важливою перевагою зазначеної системи є можливість відображення динаміки навчальних досягнень у вигляді таблиць, діаграм і рейтингових списків, що дозволяє вчителю оперативно здійснювати педагогічний аналіз, а учням – усвідомлювати власний прогрес і визначати напрями для самовдосконалення. Для батьків програма створює умови постійного доступу до інформації про успішність дитини, що сприяє посиленню партнерської взаємодії між сім'єю та школою.

Перспективним цифровим інструментом у системі НУШ є державна освітня екосистема «Мрія», яка впроваджується як єдина цифрова платформа для учнів, учителів і батьків. Особливістю програми «Мрія» є її орієнтація на потреби формуального оцінювання, персоналізацію освітньої траєкторії учня та інтеграцію різних освітніх сервісів в одному цифровому середовищі [42].

Цифрова освітня екосистема «Мрія» є інноваційним державним проектом, спрямованим на створення єдиного цифрового освітнього простору. На відміну від традиційних електронних журналів, «Мрія» орієнтована на персоналізацію навчання та реалізацію формуального оцінювання.

До основних функціональних можливостей платформи «Мрія» належать:

- індивідуальні профілі учнів з відображенням освітніх досягнень;
- надання розгорнутого зворотного зв'язку та рекомендацій;
- накопичувальне оцінювання з урахуванням прогресу учня;
- інтеграція навчальних матеріалів, завдань і результатів їх виконання;
- аналітика освітньої траєкторії учня.

Застосування платформи «Мрія» створює умови для переходу від суто рейтингового підходу до поєднання рейтингового та формуального оцінювання, де ключовим є розвиток навчальної автономії учнів.

Функціональні можливості платформи «Мрія» дозволяють не лише фіксувати результати навчання, а й надавати розгорнутий зворотний зв'язок, коментарі вчителя, рекомендації щодо подальшого навчання. Це відповідає сучасним підходам до оцінювання, де ключовим є не рейтинг як самоціль, а розвиток навчальної автономії та рефлексивних умінь учнів [18].

Окрім зазначених платформ, у закладах загальної середньої освіти використовуються й інші цифрові сервіси (Google Classroom, Microsoft Teams, електронні щоденники), які можуть інтегруватися з рейтинговою системою оцінювання. Вони забезпечують накопичувальне оцінювання, зберігання результатів виконання завдань, автоматизацію підрахунку балів та візуалізацію освітніх досягнень.

Таблиця 2.6. Порівняльний аналіз програмних додатків

Критерій	«Єдина школа»	«Мрія»
Рейтингове оцінювання	+	+
Формувальне оцінювання	±	+
Аналітика прогресу	+	+
Партнерська взаємодія	+	+
Персоналізація навчання	±	+

Отже, аналіз функціональних можливостей сучасних програмних додатків засвідчує, що їх використання є важливою педагогічною умовою ефективного впровадження рейтингової системи оцінювання в умовах Нової української школи. Цифрові інструменти забезпечують прозорість, об'єктивність та доступність оцінювання, сприяють розвитку навчальної мотивації учнів і реалізації принципів формувального оцінювання та педагогіки партнерства.

За результатами моніторингового дослідження діяльності закладів загальної середньої освіти на початку навчального року, проведеного Державною службою якості освіти, електронні журнали та електронні щоденники використовуються менш ніж у половині українських шкіл – близько

46%. Такий рівень упровадження цифрових інструментів оцінювання наразі обмежує можливості системного моніторингу навчальних досягнень учнів, зокрема в умовах дистанційного навчання.

Водночас у низці регіонів зафіксовано значно вищі показники використання електронних журналів. Зокрема, повне охоплення закладів освіти цими цифровими сервісами досягнуто в місті Києві та Запорізькій області (100%), високий рівень упровадження також спостерігається в Одеській (88%) і Чернівецькій (80%) областях (рис. 2.6.).

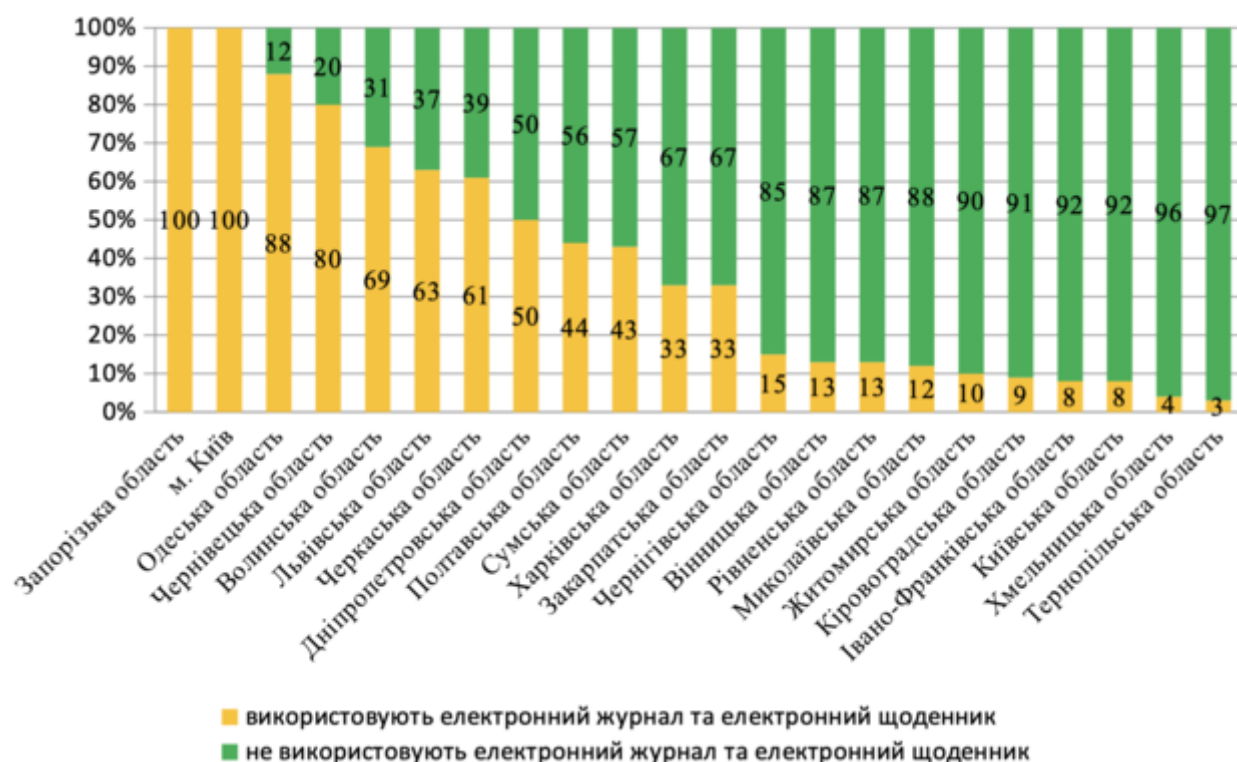

Рис. 2.6. Результати моніторингу діяльності закладів загальної середньої освіти на початку навчального року.

Аналіз використовуваних платформ засвідчив, що переважна більшість закладів освіти застосовує для ведення електронної документації публічний сервіс «Нові знання» (55%). Значно рідше використовуються платформи «Моя школа» (6%), «НІТ: Навчання і технології» (5%), «Е-журнал» (4%), а також інші цифрові рішення, зокрема HUMAN, E-schools, Smart School, Всеосвіта, «Єдина школа», School Today та shodennik.ua.

Висновки до розділу 2

Нормативно-правова база оцінювання навчальних досягнень учнів у сучасній українській школі є багаторівневою та системною. Її фундамент складають закони України, державні стандарти, підзаконні акти МОН, методичні рекомендації та міжнародні документи. Основний вектор розвитку — перехід від контролю до підтримки, від бального оцінювання до формувального, орієнтованого на дитину. Усі документи спрямовані на забезпечення прозорого, педагогічно доцільного та особистісно орієнтованого оцінювання.

Рейтингове оцінювання в умовах НУШ є важливим інструментом модернізації освітнього процесу, проте його впровадження потребує системних змін: оновлення нормативної бази, покращення цифрової інфраструктури, організації підвищення кваліфікації педагогів та проведення роз'яснювальної роботи серед батьків.

Описані проблеми свідчать, що успішна реалізація рейтингових механізмів можлива лише за умови комплексного підходу та адаптації методик до потреб учасників освітнього процесу.

РОЗДІЛ 3. ДІАГНОСТИКА СТАВЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ, УЧНІВ І БАТЬКІВ ДО РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Мета, завдання та організація педагогічного дослідження.

Реформування загальної середньої освіти в Україні в межах реалізації концепції «Нова українська школа» (НУШ) зумовлює переосмислення підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів. Однією з дискусійних і водночас актуальних форм оцінювання є рейтингове оцінювання, яке все частіше використовується в освітній практиці. У цьому контексті важливим є вивчення ставлення основних суб'єктів освітнього процесу – вчителів, учнів та їхніх батьків – до впровадження та застосування рейтингового оцінювання.

Ефективність упровадження рейтингового оцінювання значною мірою залежить від того, як його сприймають основні учасники освітнього процесу – учителі, учні та батьки. Будь-які інновації в оцінюванні потребують соціально-психологічної адаптації, оскільки зміна статус-кво може викликати напруження, непорозуміння або спротив. Діагностика ставлення дозволяє визначити рівень готовності освітнього середовища до застосування рейтингових технологій, прогнозувати потенційні труднощі та коригувати модель оцінювання на етапах її впровадження.

Метою даного розділу є діагностика ставлення вчителів, учнів і батьків до рейтингового оцінювання у системі НУШ, а також виявлення рівня обізнаності, прийняття та готовності до використання цієї форми оцінювання.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання дослідження:

- проаналізувати рівень поінформованості вчителів, учнів і батьків щодо сутності рейтингового оцінювання;
- з'ясувати переваги та недоліки рейтингового оцінювання очима різних учасників освітнього процесу;
- визначити рівень прийняття рейтингового оцінювання в умовах НУШ;

- виявити проблеми та труднощі, що виникають під час використання рейтингового оцінювання.

Дослідники виокремлюють такі методи оцінювання ставлень:

1. Анкетування – базовий інструмент, що дозволяє отримати кількісні показники, виявити рівень поінформованості та загальну оцінку респондентів.
2. Інтерв'ювання – дає змогу деталізувати мотиваційні та емоційні аспекти ставлення до рейтингування.
3. Фокус-групи – дозволяють виявити глибинні проблеми й суперечності, які можуть не проявлятися в анкетах.
4. Психодіагностичні опитувальники (мотивація, тривожність, задоволеність навчанням).
5. Педагогічне спостереження – аналіз реальних реакцій учасників під час навчальних занять, нарадах або консультаціях.
6. Порівняльний аналіз успішності та поведінкових показників до і після впровадження рейтингування [78].

Використання комплексного підходу дозволяє отримати всебічну картину та врахувати не лише раціональні, а й емоційні складові ставлення.

3.2. Аналіз результатів експерименту та їх інтерпретація

Метою емпіричного дослідження є з'ясування ставлення основних суб'єктів освітнього процесу – учителів, учнів та батьків – до застосування рейтингової системи оцінювання, визначення рівня обізнаності з її особливостями, а також виявлення можливих ризиків і переваг у реальному навчальному середовищі.

Дослідження проводилося у 2025-2026 н. р. на базі закладу загальної середньої освіти № 6 м. Тернопіль. Загальна вибірка становила **210 респондентів:**

- учителі – 60 осіб;

- учні 6 класів – 120 осіб;
- батьки — 30 осіб.

Для збору даних використовувалися такі методи:

1. Анкетування учнів, учителів та батьків.
2. Напівструктуровані інтерв'ю (для уточнення якісних даних).
3. Аналіз документації (класні журнали, навчальні програми).
4. Метод експертних оцінок (оцінка ефективності рейтингових технологій педагогами).

технологій педагогами).

Анкети, які використовувалися у дослідженні наведені у додатках А, Б, В.

Провівши обробку анкет, ми отримали наступні результати, щодо рівня обізнаності про рейтингові системи оцінювання (табл. 3.1., рис. 3.1.).

Таблиця 3.1. Розподіл відповідей респондентів щодо рівня обізнаності

Категорія респондентів	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Учителі	42%	48%	10%
Учні	28%	55%	17%
Батьки	19%	46%	35%

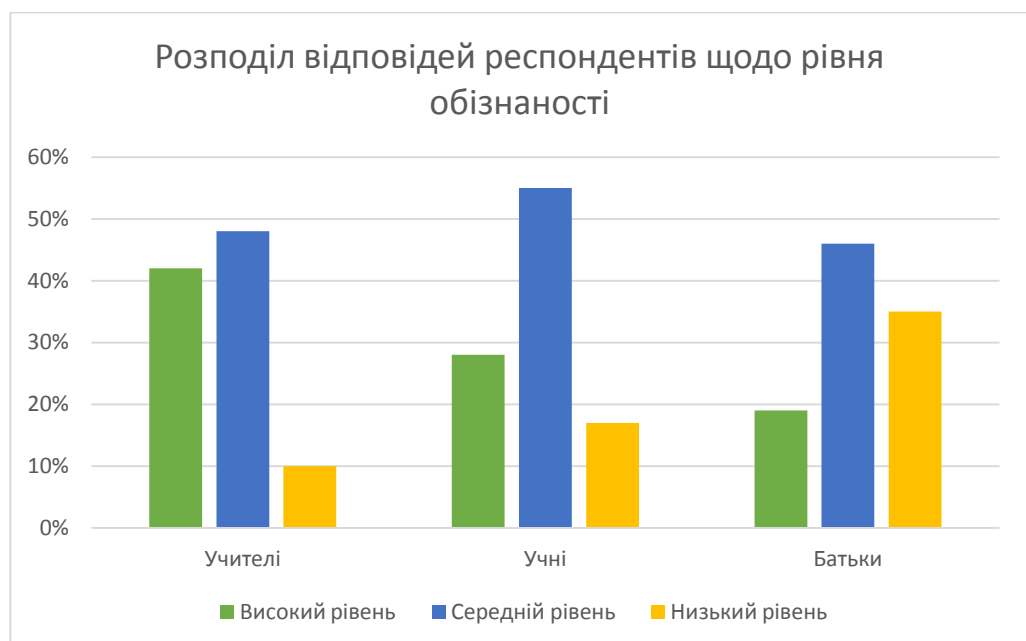

Рис 3.1. Розподіл відповідей респондентів щодо рівня обізнаності

Найвищий рівень обізнаності демонструють учителі, тоді як батьки мають суттєві прогалини у розумінні способів нарахування балів. Це підтверджує потребу у роз'яснювальній роботі, що узгоджується з рекомендаціями НУШ.

Аналіз мотиваційного впливу рейтингу на учнів.

На питання «Чи мотивує Вас рейтинг до навчання?» отримано такі результати:

- **так** – 52%
- **частково** – 34%
- **ні** – 14%

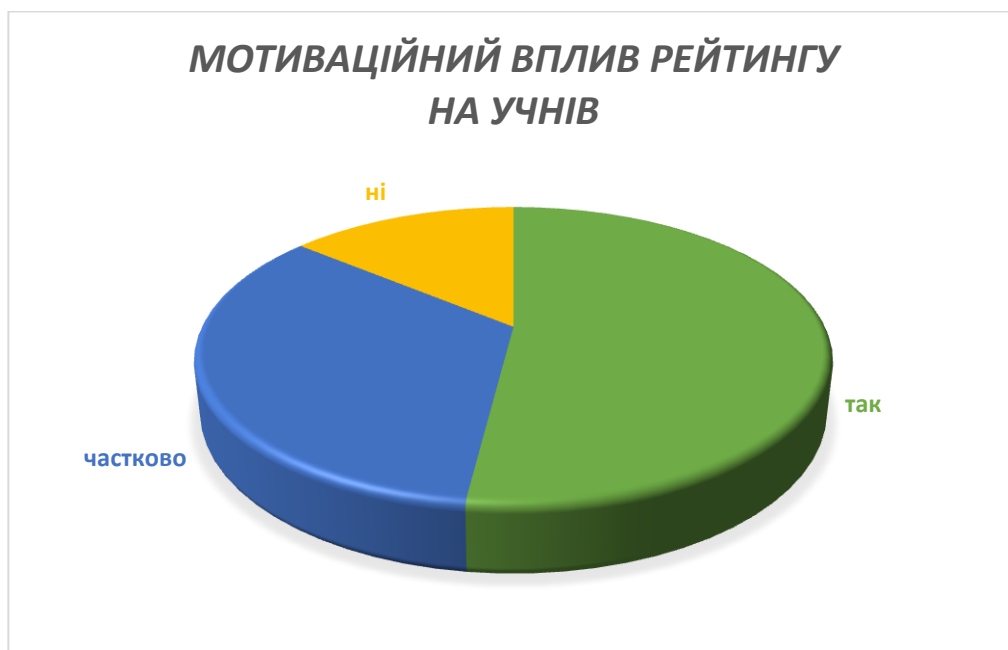

Рис. 3.2. Мотиваційний вплив рейтингу на учнів

На графіку видно домінування позитивного або нейтрального впливу рейтингу. Негативне ставлення притаманне меншій групі учнів.

Також можна підсумувати виявлені переваги рейтингової системи (табл. 3.2., рис. 3.3.)

Таблиця 3.2. Переваги за результатами опитування респондентів

Перевага	Частка респондентів
Прозорість критеріїв	67%
Підвищення мотивації	58%
Індивідуалізація	41%
Автоматизація оцінювання	32%

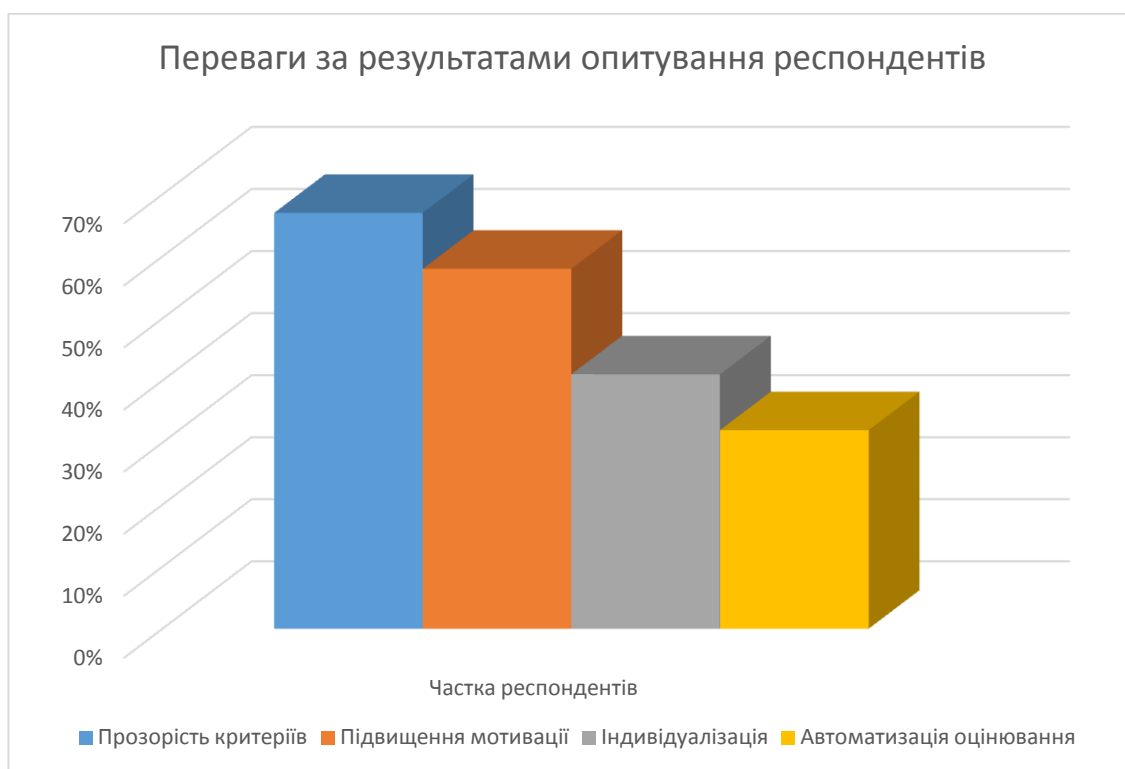

Рис. 3.3. Переваги за результатами опитування респондентів

Аналіз результатів опитування респондентів, представлених у таблиці 3.2, засвідчує позитивне сприйняття рейтингової системи оцінювання більшістю учасників освітнього процесу. Найбільш значущою перевагою респонденти визначили **прозорість критеріїв оцінювання**, яку відзначили 67% опитаних. Це свідчить про зростання довіри до процедури оцінювання та чітке розуміння учнями й батьками вимог до навчальних досягнень, що відповідає принципам відкритості та справедливості, задекларованим у концепції Нової української школи.

Другою за значущістю перевагою є *підвищення навчальної мотивації*, на що вказали 58% респондентів. Отримані дані підтверджують, що рейтингове оцінювання може виступати ефективним стимулювальним чинником, заохочуючи учнів до активнішої навчальної діяльності та самоконтролю власних результатів.

Меншою мірою, проте досить суттєвою, респонденти відзначили можливість *індивідуалізації освітнього процесу* (41%). Це свідчить про потенціал рейтингової системи як інструменту врахування індивідуальних освітніх траєкторій учнів, хоча на практиці цей аспект ще не повною мірою реалізується.

Найменший показник отримала перевага, пов'язана з *автоматизацією оцінювання* (32%). Такий результат може пояснюватися недостатнім рівнем цифрової компетентності педагогів або обмеженим використанням програмних засобів, що автоматизують процес оцінювання. Водночас це вказує на наявність резервів для підвищення ефективності впровадження рейтингової системи шляхом активнішого застосування цифрових технологій.

Отже, результати опитування свідчать, що рейтингове оцінювання насамперед сприймається як засіб підвищення прозорості та мотивації, тоді як його технологічні й індивідуалізовані можливості потребують подальшого розвитку в умовах Нової української школи.

Встановлення основних ризиків та труднощів.

Таблиця 3. Ризики за категоріями респондентів

Ризик / Категорія	Учителі	Учні	Батьки
Підвищення конкуренції	46%	55%	22%
Стрес	18%	49%	42%
Недовіра до об'єктивності	26%	37%	48%
Складність системи	15%	28%	51%

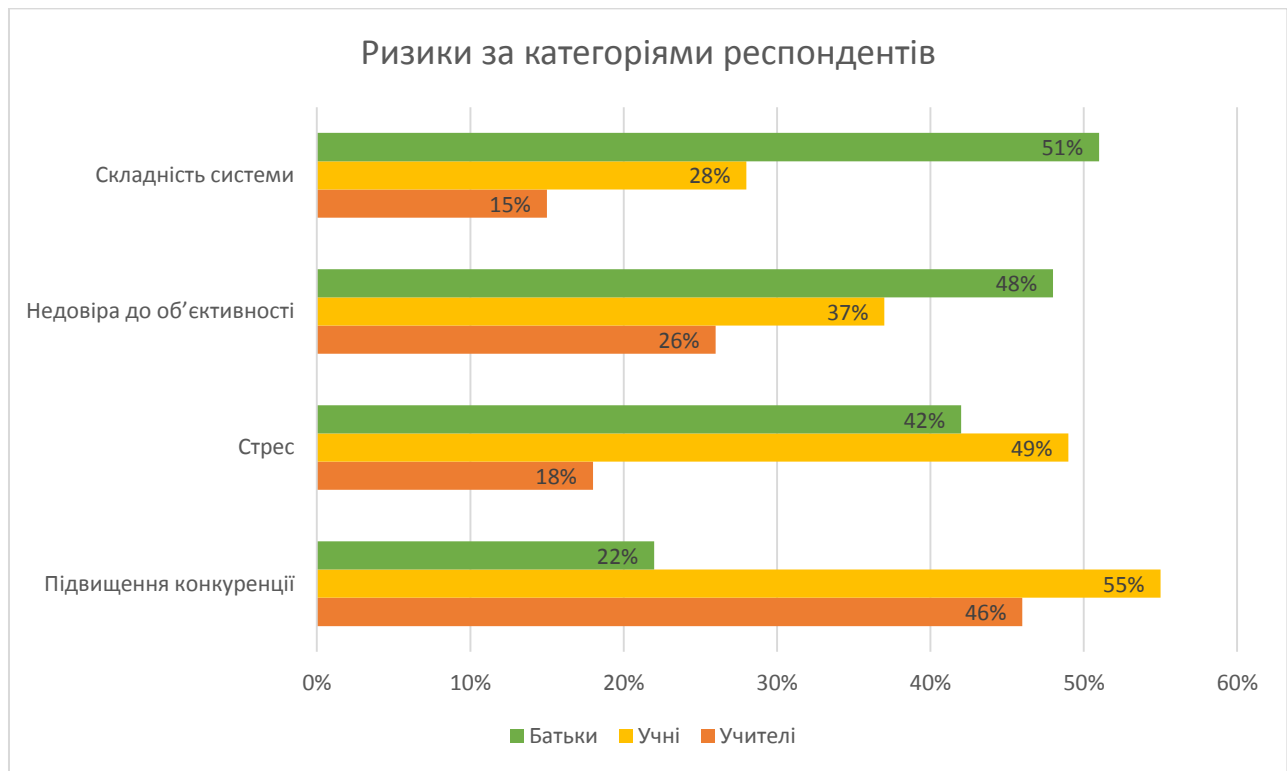

Рис. Ризики за категоріями респондентів

Батьки та учні частіше вказують на недовіру та стресові фактори, ніж учителі. Це свідчить про певний дисбаланс у сприйнятті, що потребує комплексної інформаційної підтримки.

Учителі відзначають, що рейтинг спонукає до систематичної роботи, але водночас потребує значних часових витрат на ведення документації. Декілька респондентів наголошують, що у разі цифровізації система стає значно ефективнішою:

Половина опитаних учнів наголошує, що рейтинг дає можливість «надолужити» пропущене завдяки накопичувальному принципу:

Батьки загалом підтримують рейтинг, але зазначають брак інформації.

3.3. Формування позитивної мотивації та усвідомленого ставлення учнів, вчителів та батьків до рейтингового оцінювання.

Однією з провідних педагогічних умов ефективного впровадження рейтингової системи оцінювання є формування позитивної навчальної

мотивації та усвідомленого ставлення учнів до процедури оцінювання. В умовах НУШ оцінювання має виконувати насамперед формувальну функцію, спрямовану на підтримку розвитку дитини, а не лише на фіксацію результатів.

Для цього вчителю важливо забезпечити прозорість рейтингової системи, чітко пояснити учням критерії оцінювання, механізм нарахування балів та можливості покращення власного рейтингу. Усвідомлення учнями логіки оцінювання сприяє зниженню тривожності, підвищенню довіри до вчителя та формуванню внутрішньої мотивації до навчання.

Важливою складовою цієї умови є орієнтація не на порівняння учнів між собою, а на відстеження індивідуального прогресу кожної дитини, що повністю відповідає цінностям Нової української школи.

Наступною важливою педагогічною умовою є професійна готовність учителя до впровадження рейтингової системи оцінювання. Вона передбачає наявність у педагога не лише теоретичних знань щодо сутності та принципів рейтингового оцінювання, а й практичних умінь розробляти критерії, показники та інструменти оцінювання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Успішне впровадження рейтингового оцінювання можливе за умови систематичного підвищення кваліфікації педагогів, участі у тренінгах, семінарах, методичних об'єднаннях, спрямованих на опанування сучасних підходів до оцінювання в НУШ. Особливу роль відіграє готовність учителя до рефлексії власної діяльності та корекції оцінювальних практик.

Важливою педагогічною умовою є налагодження партнерської взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу – вчителями, учнями та батьками. У концепції Нової української школи партнерство розглядається як основа ефективної освітньої діяльності.

Батьки повинні бути поінформовані про особливості рейтингової системи оцінювання, її мету та принципи. Це сприяє формуванню довіри до школи, зменшенню конфліктних ситуацій та підтримці дитини в освітньому

процесі. Регулярний зворотний зв'язок між учителем і батьками дозволяє своєчасно коригувати навчальні труднощі учнів.

Висновки до розділу 3.

Рейтингова система загалом сприймається позитивно, особливо учнями (86% позитивних або нейтральних відповідей). Учителі демонструють найвищу обізнаність, але потребують методичних інструментів для зменшення навантаження. Батьки найменш поінформовані, що формує ризики непорозумінь. Найбільшим викликом для всіх груп є стрес та конкуренція, що вимагає педагогічного супроводу (зниження змагальності, підтримка учнів з низькими результатами). Рейтинг має потенціал для ефективного використання в інтерактивних цифрових середовищах. Для зменшення ризиків необхідно регулярно інформувати батьків; запроваджувати електронні системи; поєднувати рейтинги з формувальним оцінюванням; проводити профілактику навчального стресу.

ВИСНОВКИ

Педагогічне оцінювання в сучасній школі є цілісним, багатофункціональним та системним процесом, спрямованим на підтримку розвитку учнів, регулювання навчального процесу та забезпечення якості освіти. Його сутність полягає у систематичному зборі й аналізі інформації про навчальні досягнення, метою є розвиток компетентностей, а функції охоплюють діагностичну, формувальну, регулятивну, інформаційну, мотиваційну та прогностичну складові. Сучасні підходи до оцінювання орієнтовані на особистість учня, партнерську взаємодію, прозорість та індивідуалізацію, що відповідає принципам компетентнісної та гуманістичної освіти.

1. Концептуальні засади Нової української школи щодо формувального оцінювання створюють фундамент для переосмислення ролі оцінювання в освітньому процесі. Воно розглядається як механізм розвитку, підтримки та мотивації, який забезпечує формування ключових компетентностей, самостійності й відповідальності учнів. Формувальне оцінювання в НУШ ґрунтується на принципах прозорості, партнерства, гуманізації, індивідуалізації та орієнтації на прогрес. Його інструменти дозволяють перетворити оцінювання на природну складову освітнього процесу, що сприяє підвищенню якості навчання і створенню психологічно безпечного середовища.

Інтеграція принципів формувального оцінювання з рейтинговими технологіями відкриває перспективи створення ефективної, прозорої та мотиваційної системи оцінювання, що відповідає завданням Нової української школи.

2. Формувальне оцінювання – це ключовий елемент концепції Нової української школи, спрямований на розвиток особистісного потенціалу учня, формування навичок саморефлексії, відповідальності та вміння вчитися. У професійній освіті транспортного профілю воно виступає ефективним інструментом моніторингу динаміки розвитку професійних компетентностей і

створює основу для впровадження рейтингових систем оцінювання, що поєднують індивідуальний поступ із мотиваційною підтримкою.

3. Рейтингова система оцінювання є ефективним інструментом підвищення мотивації учнів, об'єктивізації оцінювальної діяльності та реалізації компетентнісного підходу в сучасній школі. Її використання сприяє прозорості оцінювання, розвитку навичок саморегуляції, формуванню відповідального ставлення до навчання. В умовах реформування української освіти та впровадження принципів Нової української школи рейтингова система стає важливою складовою сучасних педагогічних технологій.

Застосування рейтингової системи дозволяє зробити процес оцінювання прозорим, справедливим і мотиваційним, сприяючи формуванню відповідального ставлення до навчання та праці. Поєднання рейтингової системи з принципами формувального оцінювання створює оптимальну модель освітнього моніторингу, орієнтовану на розвиток компетентностей і професійну самореалізацію здобувачів освіти.

4. Нормативно-правова база оцінювання навчальних досягнень учнів у сучасній українській школі є багаторівневою та системною. Її фундамент складають закони України, державні стандарти, підзаконні акти МОН, методичні рекомендації та міжнародні документи. Основний вектор розвитку – перехід від контролю до підтримки, від бального оцінювання до формувального, орієнтованого на дитину. Усі документи спрямовані на забезпечення прозорого, педагогічно доцільного та особистісно орієнтованого оцінювання.

5. Рейтингове оцінювання в умовах НУШ є важливим інструментом модернізації освітнього процесу, проте його впровадження потребує системних змін: оновлення нормативної бази, покращення цифрової інфраструктури, організації підвищення кваліфікації педагогів та проведення роз'яснювальної роботи серед батьків.

Рейтингова система загалом сприймається позитивно, особливо учнями (86% позитивних або нейтральних відповідей). Учителі демонструють найвищу

обізнаність, але потребують методичних інструментів для зменшення навантаження. Батьки найменш поінформовані, що формує ризики непорозумінь. Найбільшим викликом для всіх груп є стрес та конкуренція, що вимагає педагогічного супроводу (зниження змагальності, підтримка учнів з низькими результатами). Рейтинг має потенціал для ефективного використання в інтерактивних цифрових середовищах. Для зменшення ризиків необхідно регулярно інформувати батьків; запроваджувати електронні системи; поєднувати рейтинги з формувальним оцінюванням; проводити профілактику навчального стресу.

6. Отже, ефективне впровадження рейтингової системи оцінювання учнів в умовах Нової української школи можливе за дотримання комплексу взаємопов'язаних педагогічних умов: формування позитивної мотивації учнів, професійної готовності вчителя, дотримання принципів гуманістичного та формувального оцінювання, а також забезпечення партнерської взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Реалізація зазначених педагогічних умов сприятиме підвищенню якості оцінювання навчальних досягнень учнів, розвитку їхньої навчальної самостійності та відповідальності, що повністю відповідає ідеології та ціннісним засадам Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янова, Н. М. Компетентнісне оцінювання в умовах Нової української школи. Педагогічні науки, 2020, № 1, с. 45–52.
2. Андрущенко В. Педагогіка: навч. посіб. – К.: Либідь, 2021.
3. Андрущенко, В. П. Філософія освіти в структурі гуманітарного знання. Київ: Знання, 2012. 368 с.
4. Бех, І. Д. Виховання особистості: орієнтири сучасної педагогіки. Київ: Либідь, 2018. 280 с.
5. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній школі. Київ: Педагогічна думка, 2018.
6. Бібік, Н. М. Нова українська школа: poradnik для вчителя. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
7. Білоус О. Сучасні технології оцінювання результатів навчання. – К.: Освіта, 2021.
8. Бондар, В. І. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2015. 560 с.
9. Бондар В. І. Дидактика: підручник. – К.: Либідь, 2020.
10. Ващенко, Л. М. Педагогічна діагностика: теорія і практика. Київ: Освіта, 2016. 254 с.
11. Волкова, Н. П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2014. 624 с.
12. Гончаренко С. П. Педагогічні вимірювання в освіті: сучасні підходи. Київ: Освіта України, 2022.
13. Гончаренко, С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2011. 376 с.
14. Гриневич, Л. М. Компетентнісний підхід: переваги, ризики, перспективи. Освіта України, 2017, № 12, с. 3–7.
15. Гриневич, Л. М. Нова українська школа: концепція та механізми реалізації. Київ: МОН України, 2021.
16. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. – К.: МОН, 2020.

17. Домбровська, С. М. Формувальне оцінювання як інструмент розвитку учня. Київ: Шкільний світ, 2020. 64 с.
18. Дружиніна, О. Психологічні аспекти формувального оцінювання. Київ: Litera, 2020.
19. Дятленко, Н. Нові підходи до оцінювання в НУШ. Освіта.ua, 2019.
20. Засекіна Т. Мотиваційні аспекти оцінювання навчальних досягнень учнів. *Педагогічний дискурс*, 2020.
21. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017.
22. Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX від 16.01.2020.
23. Єрмаков, І. М. Розвиток особистості школяра засобами компетентнісного навчання. Дніпро: Інтербук, 2018. 212 с.
24. Єльнікова Г. Педагогічна діагностика в системі управління якістю освіти. – К.: ІСДО, 2018.
25. Іванчук, М. Г. Рейтингова система оцінювання: можливості та обмеження. *Педагогічна думка*, 2019, № 3, с. 49–55.
26. Ільїна Т. Психолого-педагогічні засади контролю навчальних досягнень. – Харків: Основа, 2019.
27. Калініна Л. Формувальне оцінювання як інструмент розвитку компетентностей учнів. Київ: Шкільний світ, 2019.
28. Карамушка, Л. М. Психологія управління в освіті. Київ: Каравела, 2015. 344 с.
29. Кизенко, Т. Формувальне оцінювання в НУШ: методичні аспекти. *Початкова школа*, 2020, № 4, с. 12–18.
30. Коваль, Л. В. Педагогічний контроль і оцінювання. Київ: Освіта, 2013. 192 с.
31. Коломінський, Н. Л. Соціальна психологія освіти. Київ: Вища школа, 2010. 350 с.

32. Комар, О. А. Використання рейтингових технологій у процесі навчання. Педагогіка формування творчої особистості, 2020, № 71, с. 89–95.
33. Компетентнісний підхід у шкільній освіті: метод. рек. Київ: ІТЗО, 2016. 120 с.
34. Концепція «Нова українська школа». МОН України, 2016.
35. Крамаренко, С. С. Рейтингова система оцінювання: ризики та перспективи. Педагогічний дискурс, 2022.
36. Кремень В. Г. Освіта і наука в умовах сучасних трансформацій. Київ: Знання України, 2021.
37. Кузьменко В. Формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців транспортної галузі. – Вінниця, 2021.
38. Литвин, А. В. Методологія педагогічних вимірювань. Львів: Світ, 2019. 304 с.
39. Лузан П. Г. Теорія і практика педагогічного оцінювання. К.: Освіта України, 2018.
40. Мельник, Л. Компетентнісний підхід у контексті формувального оцінювання. *Педагогічні науки*, 113, 2020. 101–109.
41. Михайленко, Т. Формувальне і рейтингове оцінювання в реформах НУШ. Харків: Освіта, 2023.
42. МОН України № 1/9-415 від 27.07.2022 «Щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–6 класів».
43. МОН України. Закон України «Про освіту». Київ, 2017.
44. МОН України. Методичні рекомендації щодо оцінювання учнів. Київ, 2020.
45. Мороз О. Оцінювання в освітньому процесі: функції, критерії, підходи. – Тернопіль, 2017.
46. Наказ МОН № 563 від 05.05.2020 «Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів початкової школи».
47. Наказ МОН № 1227 від 21.10.2021 «Про академічну доброчесність».

48. НУШ: Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів. – К.: МОН, 2020.
49. Овчарук, О. В. Сучасні тенденції розвитку компетентнісного навчання у світі. Київ: К.І.С., 2016. 188 с.
50. Онищенко О. Принципи сучасного педагогічного оцінювання. *Освітологічний вісник*, 2021.
51. Педагогіка: навч. посіб. / За ред. О. Савченко. Київ: А.С.К., 2013. 560 с.
52. Пермяков А. А., Зеленкова Н. І. Модульно-рейтингова система оцінювання знань учнів. – Педагогіка вищої та середньої школи, 2022.
53. Пінчук, І. М. Формувальне оцінювання як засіб розвитку пізнавальної активності учнів. *Освіта і розвиток*, 2019, № 6, с. 25–31.
54. Плотницька, О. М. Сучасні технології оцінювання навчальних досягнень. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 208 с.
55. Постанова КМУ № 800 від 21.08.2019 «Про затвердження Положення про здобуття повної загальної середньої освіти».
56. Професійна освіта: теорія і методика / за ред. О. Коваленко. – К.: Педагогічна думка, 2018.
57. Розвиток освіти в Україні: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2018. 112 с.
58. Савченко, О. Я. Дидактика початкової школи. Київ: Генеза, 2019. 368 с.
59. Садова, І. Формувальне та підсумкове оцінювання: відмінності й призначення. НУШ-Портал, 2020.
60. Семерік, О. Академічна доброчесність та оцінювання. Львів: ЛНУ, 2020.
61. Сисоєва, С. О. Інноваційні технології в освіті. Київ: Освіта, 2017. 224 с.
62. Скиндер, Л. В. Рейтинг як засіб педагогічного вимірювання. *Педагогічні інновації*, 2018, № 2, с. 44–50.
63. Сорокін, В. М. Педагогічна діагностика: сучасні підходи. Харків: Основа, 2015. 176 с.

64. Ткаченко, В. Рейтингова система оцінювання в міжнародній практиці. *Порівняльна педагогіка*, 2019, № 5, с. 31–38.
65. Ушинський, К. Д. Людина як предмет виховання. Київ: Радянська школа, 1983.
66. Харченко, О. М. Психологічні особливості оцінювання навчальної діяльності учнів. Київ: Либідь, 2017. 224 с.
67. Цимбалюк, І. О. Дидактичні вимірювання у школі. Київ: Педагогічна думка, 2013. 192 с.
68. Шиян, Р. Б. Компетентнісний підхід у навчанні учнів НУШ. Львів: Світ, 2019. 220 с.
69. Шиян, Р. Б. Компетентнісний підхід у НУШ. Тернопіль: Астон, 2021.
70. Шульга, Н. П. Формувальне оцінювання: теорія і практика. Дніпро: Ліра, 2020. 96 с.
71. Якимчук, О. Т. Цифрові інструменти оцінювання: сучасні практики. *ІКТ в освіті*, 2020, № 9, с. 12–19.
72. Black P., Wiliam D. Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 2009.
73. Anderson P. Competency-Based Education in Canada. Toronto: CBE Press, 2020.
74. Brown T., White J. Educational Assessment in the U.S. New York: Pearson, 2021.
75. Finnish National Agency for Education. Assessment Guidelines. Helsinki, 2020.
76. Квятковська К., Крол Я. System oceniania uczniów w Polsce. Warszawa: Scholar, 2016.
77. Liu H., Chen Z. Modern Assessment in Chinese Schools. Beijing: Education Press, 2020.
78. Müller K. Leistungsbewertung in deutschen Schulen. Berlin: Springer, 2018.
79. Nakamura S. Assessment Culture in Japan. Tokyo: Meiji University Press, 2019.

80. Smith R. Student Ranking Systems in the USA. Washington: EdPolicy Group, 2019.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учнів

Блок 1. Обізнаність

1. Чи знаєте Ви, як працює рейтингова система у Вашій школі?
☐ так ☐ частково ☐ ні
2. Чи зрозумілі Вам правила нарахування балів?
☐ так ☐ частково ☐ ні
3. Хто пояснив Вам ці правила?
☐ учитель ☐ класний керівник ☐ ніхто ☐ інше _____

Блок 2. Мотивація

4. Чи мотивує Вас рейтинг до навчання?
☐ так ☐ частково ☐ ні
5. Що саме мотивує найбільше?
☐ накопичувальність балів
☐ можливість отримати додаткові бали
☐ порівняння з однокласниками
☐ інше _____

Блок 3. Емоційний стан

6. Чи викликає рейтинг у Вас стрес?
☐ так ☐ інколи ☐ ні
7. Якщо так, то чому?
☐ конкуренція
☐ страх невдачі
☐ труднощі виконання завдань
☐ інше _____

Блок 4. Справедливість

8. Чи вважаєте Ви рейтингове оцінювання справедливим?
☐ так ☐ частково ☐ ні
9. Чи є можливість «підтягнутися» завдяки додатковим завданням?
☐ так ☐ інколи ☐ ні

Блок 5. Переваги та недоліки

10. Оберіть переваги, які Ви бачите:
☐ чесність
☐ прозорість
☐ можливість виправити оцінку
☐ об'єктивність
☐ інше _____
11. Оберіть недоліки:
☐ занадто багато завдань
☐ стрес
☐ конкуренція
☐ складність розуміння системи

Анкета для вчителів

Блок 1. Досвід застосування

1. Чи використовуєте Ви рейтингову систему оцінювання?

☐ регулярно ☐ епізодично ☐ ні

2. Які предмети Ви викладаєте? _____

3. Який стаж Вашої педагогічної діяльності?

☐ до 5 років ☐ 5-10 ☐ 10-20 ☐ понад 20

Блок 2. Обізнаність

4. Оцініть рівень своєї обізнаності (1-10).

5. Які джерела інформації щодо рейтингового оцінювання Ви використовували?

☐ МОН ☐ методичний кабінет ☐ колеги ☐ тренінги ☐ інше

Блок 3. Переваги системи

6. Які переваги Ви відчули в роботі?

☐ прозорість

☐ підвищення мотивації учнів

☐ легкість контролю навчальної динаміки

☐ автоматизація

☐ індивідуальний підхід

Блок 4. Ризики

7. Які ризики найбільш значущі?

☐ конкуренція

☐ стрес учнів

☐ формалізація навчання

☐ недовіра батьків

☐ збільшення навантаження

Блок 5. Пропозиції

8. Як можна вдосконалити рейтингову систему?

(відкрита відповідь)

Анкета для батьків

Блок 1. Поінформованість

1. Чи пояснювали Вам, як формується рейтинг дитини?
☐ так ☐ частково ☐ ні
2. Чи маєте Ви доступ до результатів рейтингу?
☐ так ☐ інколи ☐ ні

Блок 2. Ставлення

3. Як Ви загалом ставитеся до рейтингового оцінювання?
☐ позитивно ☐ нейтрально ☐ негативно
4. Чи вважаєте систему прозорою?
☐ так ☐ частково ☐ ні

Блок 3. Емоційний стан дитини

5. Чи помічаєте Ви стрес у дитини через рейтинг?
☐ так ☐ інколи ☐ ні
6. Якщо так, то через що?
☐ конкуренція
☐ великий обсяг завдань
☐ невпевненість у собі
☐ інше _____

Блок 4. Переваги / недоліки

7. Переваги, які Ви бачите:
☐ можливість контролю успіхів
☐ об'єктивність
☐ зрозумілі критерії
☐ підвищення мотивації
8. Недоліки:
☐ недостатня поінформованість
☐ ускладнення для дітей
☐ стрес
☐ недовіра до об'єктивності

Блок 5. Пропозиції

9. Як можна удосконалити рейтингову систему?
 (відкрита відповідь)

Зразок рейтингової таблиці обліку навчальних досягнень учнів

№	Прізвище, ім'я учня	Поточна діяльність (бали)	Контрольні роботи (бали)	Проектна діяльність (бали)	Підсумковий рейтинг
1					
2					
3					

Критерії та шкала оцінювання навчальних досягнень учнів

Рівень	Кількість балів	Характеристика рівня
Високий	90–100	Учень демонструє глибокі та системні знання, виявляє самостійність і творчий підхід
Достатній	75–89	Знання повні, але потребують незначної корекції
Середній	60–74	Знання фрагментарні, виконання завдань з допомогою вчителя
Початковий	до 59	Учень потребує постійної педагогічної підтримки